



MATEMATIKA S STATISTIKO

UNIVERZITETNA ŠTUDIJSKA PROGRAMA
LABORATORIJSKA BIOMEDICINA IN
KOZMETOLOGIJA
1. LETNIK

ŠTEVILA IN FUNKCIJE

1. Računanje s približki, realna števila
2. Funkcije – podajanje, značilnosti, elementarne funkcije
3. Limite, računanje limit, asimptote
4. Zvezne funkcije

PRIBLIŽNO RAČUNANJE

Ta fosil dinozavra je star 70 000 006 let, pravi paznik v muzeju.

???

Ko sem se zaposlil pred šestimi leti so mi rekli, da je star 70 milijonov let...

Vse količine, ki jih dobimo z merjenjem so približne, zato njihov zapis mora vsebovati tudi informacijo o natančnosti.

Proton je 1836.12-krat težji od elektrona.

decimalna mesta

1836.12

značilna
mesta

Število decimalnih mest je odvisno od zapisa:

$$1836.12 = 1.83612 \times 10^3 = 183612 \times 10^{-2}$$

število značilnih mest pa je vedno enako.

Pomemben dogovor:

v zapisu obdržimo le značilna mesta, npr. če Avogadrovo število zapišemo kot $N_0 = 6.0 \times 10^{23}$ pomeni, da je tudi zadnja ničla značilna (tj. pravilna).

Vsaka količina je rezultat **zaokrožanja**. Pri tem števke 0,1,2,3,4 zaokrožamo navzdol, 5,6,7,8,9 pa navzgor.

1.08462 = 1.085 zaokroženo na tri decimalke

= 1.08 zaokroženo na dve decimalki

Pozor: 1.085, zaokroženo na dve decimalki je 1.09!

Zato $N_0 = 6.0230 \times 10^{23}$ pomeni

$6.02295 \times 10^{23} \leq N_0 < 6.02305 \times 10^{23}$, oziroma $(6.0230 \pm 0.00005) \times 10^{23}$,

medtem ko $N_0 = 6.023 \times 10^{23}$ pomeni

$6.0225 \times 10^{23} \leq N_0 < 6.0235 \times 10^{23}$ oziroma $(6.023 \pm 0.0005) \times 10^{23}$

RAČUNSKA PRAVILA

$$(1.2846+21.72) / 13.14=?$$

kalkulator: 1.750730594

Katere decimalke je smiselno obdržati?

praktična pravila:

- natančnost rezultata ne more biti večja od natančnosti podatkov
- pri seštevanju in odštevanju naj bo število decimalnih mest rezultata enako najmanjšemu številu decimalnih mest faktorjev
(npr. $1.2846+21.72=23.00$ in ne 23.0046)
- pri množenju in deljenju naj bo število značilnih mest rezultata enako najmanjšemu številu značilnih mest faktorjev
(npr. $23.0046/13.14=1.751$ in ne 1.75 ali 1.750730594)

S titracijo smo 25 cm³ raztopine NaOH nevtralizirali z 12.21 cm³ raztopine HCl. Izračunaj koncentracijo NaOH, če je koncentracija HCl 0.0942 mol/dm³.

$$c = (12.21 \times 0.0942) / 25.00 = 0.04600728 \qquad (12.215 \times 0.09425) / 24.995 = 0.046059761$$

$$\qquad \qquad \qquad (12.205 \times 0.09415) / 25.005 = 0.045954839$$

Upoštevamo tri značilna mesta \Rightarrow $c = 0.0460$ mol/dm³

Koliko železa nastane, če se pri redukcijski reakciji



porabi 503 g ogljikovega monoksida? (Fe 55.85 g/mol, CO 28.01 g/mol)

$$m = 503 / 28.01 \times 2 / 3 \times 55.85 = 668.634412$$

Števila molekul, ki nastopajo v reakciji (2 Fe, 3 CO) so cela, tj. točna, zato štejemo, da je število značilnih decimalk neskončno.

$$\underline{m = 669 \text{ g}}$$

REALNA ŠTEVILA

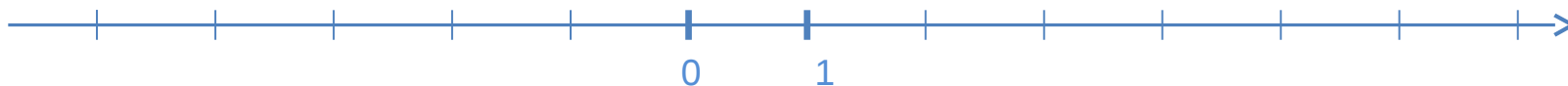
Realna števila so vsa (končna in neskončna) decimalna števila.

Realna števila so teoretični konstrukt, ki nam omogoča, da točno izrazimo vse količine.

V splošnem ni mogoče podati neskončnega zaporedja decimalk, zato v praksi zapis in računanje z realnimi števili slonita na približkih in zaokroževanju.

Nekatera realna števila (npr. koreni, števili π in e ...) so podana implicitno in z njimi lahko včasih računamo točno, brez zaokroževanja (npr. $\sqrt{2} \times \sqrt{3} = \sqrt{6}$, vendar pa $\sqrt{2} + \sqrt{3}$ nima nobenega preprostejšega zapisa).

Če na premici izberemo enotsko dolžino, lahko množico točk premice enačimo z množico realnih števil \mathbb{R} . Tako dobimo **številsko premico**.



(pravimo tudi, da smo na premici vpeljali koordinate)

PODAJANJE FUNKCIJ

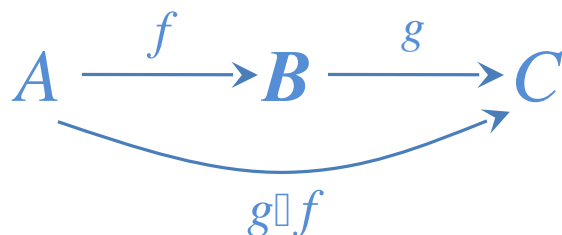
$$f: A \rightarrow B \quad f: x \rightarrow f(x)$$

$x \in A$ je **argument**, $f(x) \in B$ je **funkcijska vrednost**.

Funkcija je pravilo, ki vsakemu argumentu priredi eno funkcijsko vrednost.

Glavna operacija na funkcijah je **sestavljanje**.

Funkciji f in g lahko sestavimo, če so vrednosti f vsebovane med argumenti g .



$$g \circ f : x \mapsto g(f(x))$$

TABELIRANE FUNKCIJE

| Premier League | Final |
|----------------------|-------|
| Chelsea | 95 |
| Arsenal | 83 |
| Manchester United | 77 |
| Everton | 61 |
| Liverpool | 58 |
| Bolton Wanderers | 58 |
| Middlesbrough | 55 |
| Manchester City | 52 |
| Tottenham Hotspur | 52 |
| Aston Villa | 47 |
| Charlton Athletic | 46 |
| Birmingham City | 45 |
| Fulham | 44 |
| Newcastle United | 44 |
| Blackburn Rovers | 42 |
| Portsmouth | 39 |
| West Bromwich Albion | 34 |
| Crystal Palace | 33 |
| Norwich City | 33 |
| Southampton | 32 |

Angleška 1.
liga 2005-2006

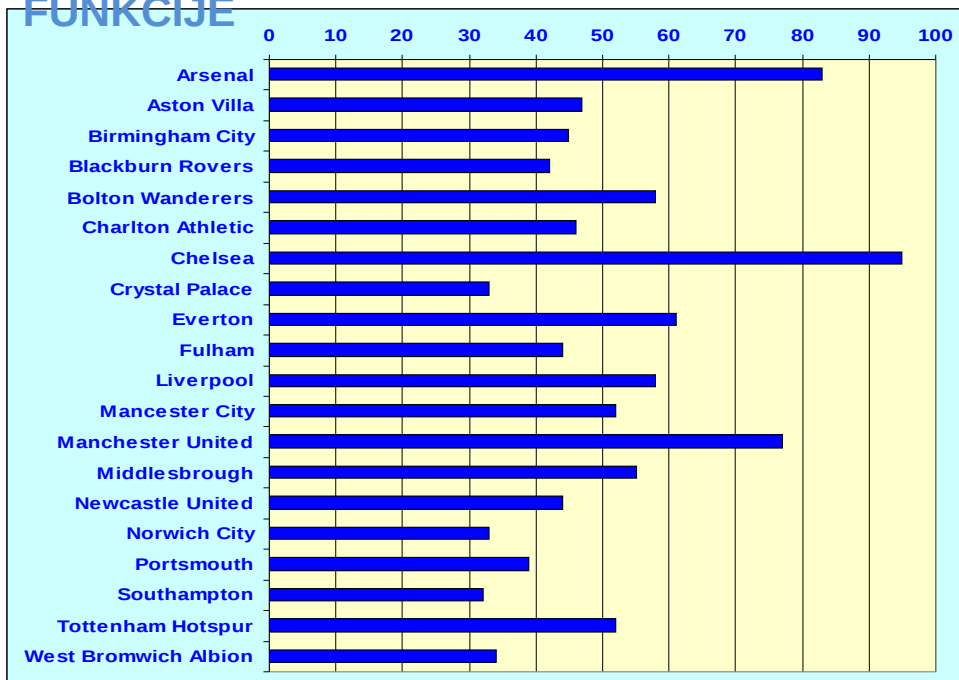
| Temp. (oC) | Kisik (mg/L) | Temp. (oC) | Kisik (mg/L) |
|------------|--------------|------------|--------------|
| 0 | 14,16 | 18 | 9,18 |
| 1 | 13,77 | 19 | 9,01 |
| 2 | 13,40 | 20 | 8,84 |
| 3 | 13,05 | 21 | 8,68 |
| 4 | 12,70 | 22 | 8,53 |
| 5 | 12,37 | 23 | 8,38 |
| 6 | 12,06 | 24 | 8,25 |
| 7 | 11,76 | 25 | 8,11 |
| 8 | 11,47 | 26 | 7,99 |
| 9 | 11,19 | 27 | 7,86 |
| 10 | 10,92 | 28 | 7,75 |
| 11 | 10,67 | 29 | 7,64 |
| 12 | 10,43 | 30 | 7,53 |
| 13 | 10,20 | 31 | 7,42 |
| 14 | 9,98 | 32 | 7,32 |
| 15 | 9,76 | 33 | 7,22 |
| 16 | 9,56 | 34 | 7,13 |
| 17 | 9,37 | 35 | 7,04 |

Topnost kisika v
vodi pri tlaku 760
mmHg



Logaritemske tablice Jurija
Vega

GRAFIČNA PREDSTAVITEV FUNKCIJE



Grafična predstavitev je smiselna, če nam nekaj pove o zvezi med argumenti in funkcijskimi vrednostmi.



FUNKCIJE PODANE S FORMULO

$$f(x) = 3x - 5$$

linearna funkcija (enačba premice)

$$s = \frac{gt^2}{2}$$

pot pri prostem padcu

$$d(u, v) = \sqrt{u^2 + v^2}$$

razdalja točke do izhodišča

$$z = 2x - y - 3$$

linearna funkcija (enačba ravnine)

$$S = \frac{1}{4} \sqrt{(a+b+c)(-a+b-c)(a-b+c)(a+b-c)}$$

Herenova formula

$$\bar{x} = \frac{x_1 + \dots + x_n}{n}$$

povprečna vrednost

Formula je lahko odvisna od ene, dveh ali več spremenljivk.

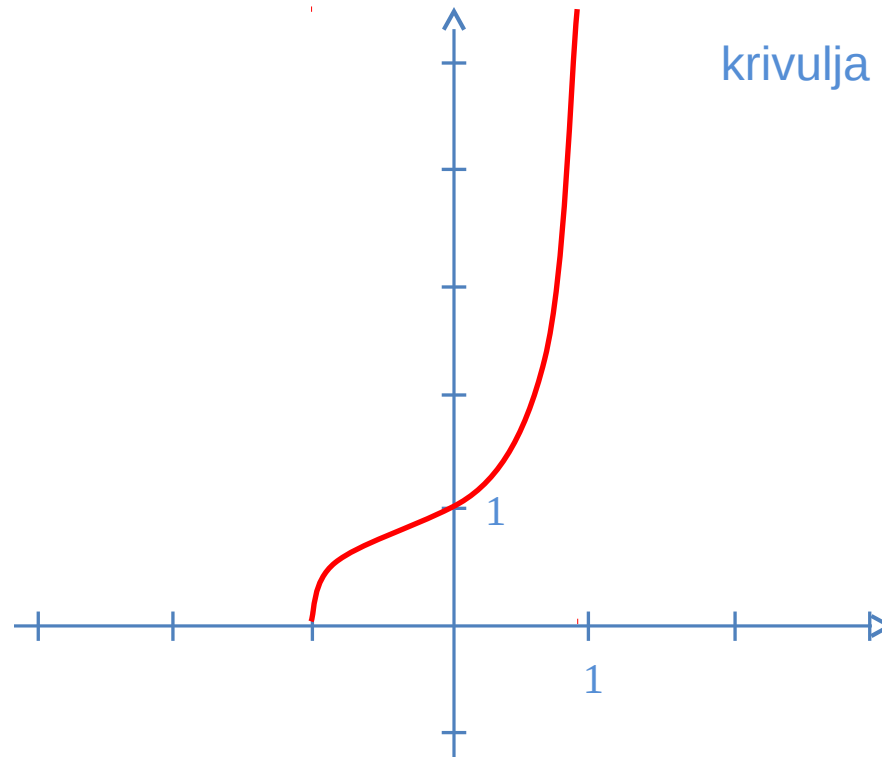
Definicijsko območje formule tvorijo tisti nabori spremenljivk, za katere lahko izračunamo formulo.

GRAF

$$f : A \rightarrow \mathbb{R} \quad A \subseteq \mathbb{R}$$

Graf f je množica točk v ravnini, ki so oblike $(x, f(x))$ za $x \in A$.

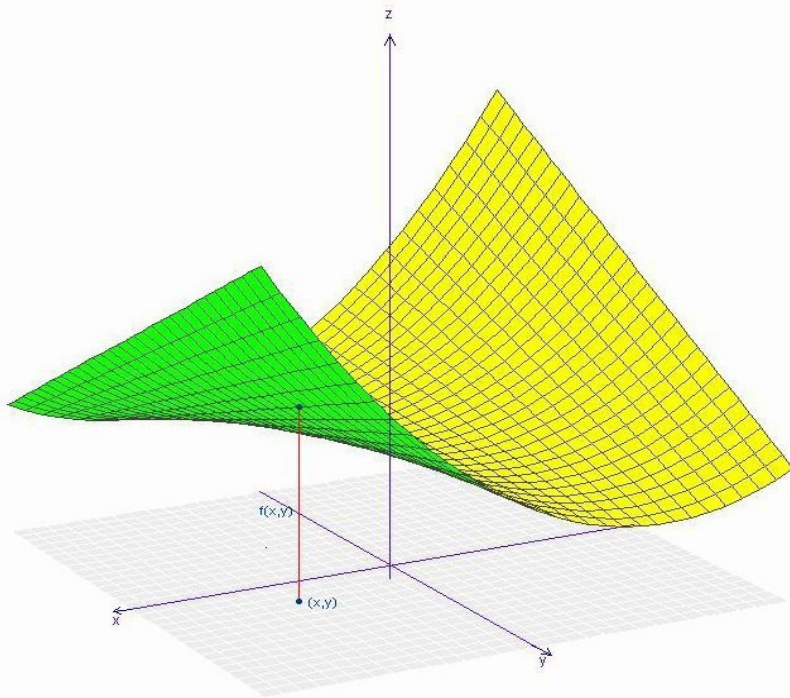
$$l(x) = \sqrt{\frac{1+x}{1-x}}$$



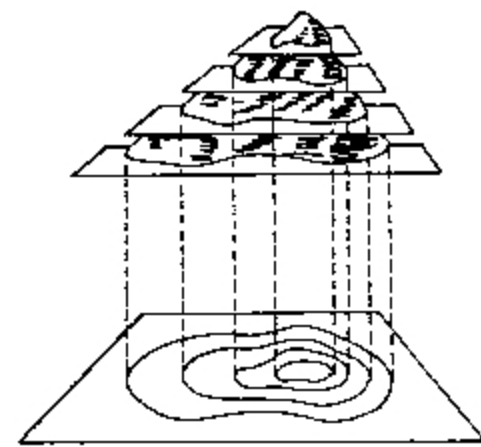
$$f : A \rightarrow \mathbb{R}, \quad A \subseteq \mathbb{R}^2$$

Graf f je množica točk v prostoru, ki so oblike $(x, y, f(x,y))$ za $(x,y) \in A$.

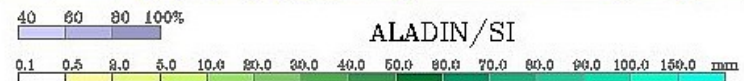
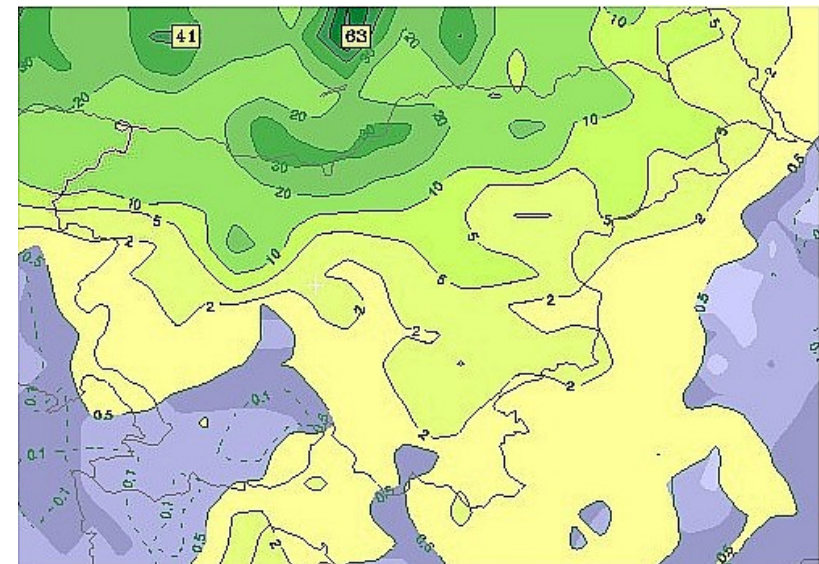
$$f(x, y) = 1 + x^2 + y^2$$



ploskev v prostoru



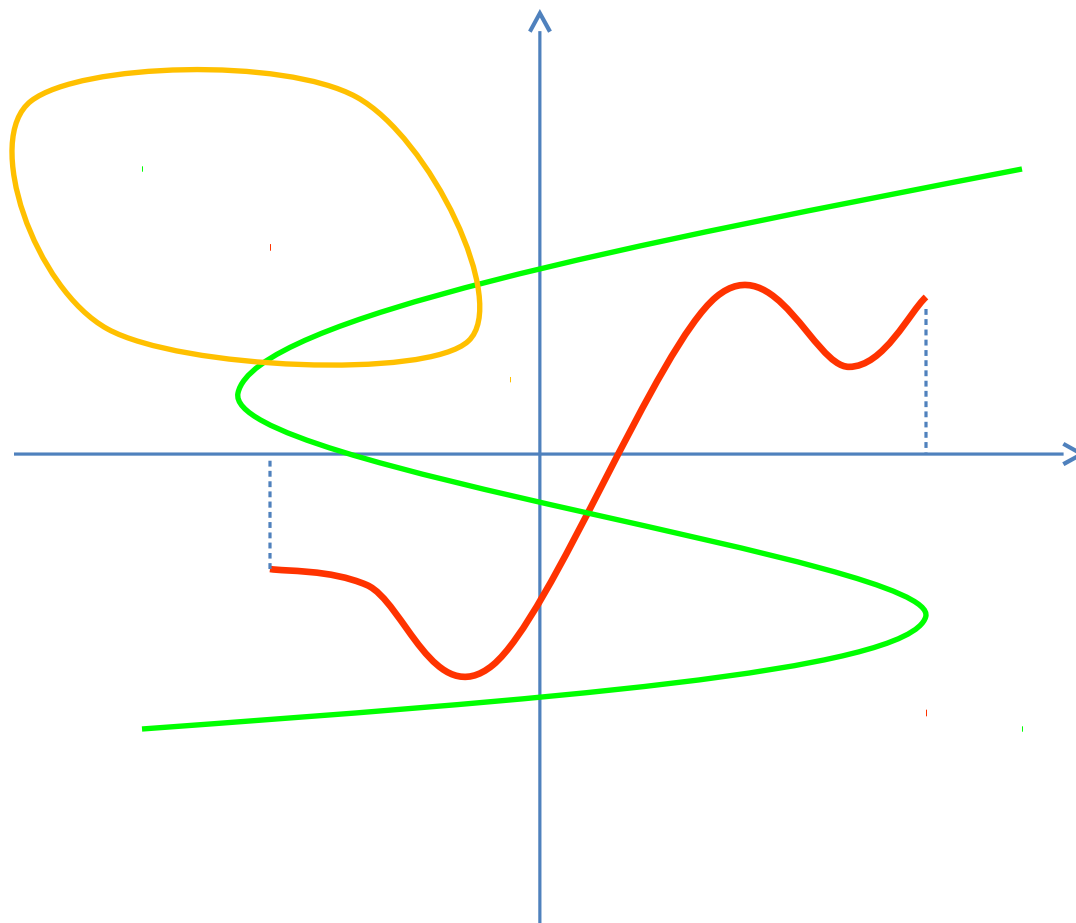
alternativni prikazi



Funkcije podane z grafom

Funkcija $f:A \rightarrow B$ je predpis, ki vsakemu argumentu priredi eno funkcijsko vrednost.

Krivulja v ravnini je graf neke funkcije če jo vsaka navpična premica seka največ enkrat.



OBRATNE FUNKCIJE

$$f: A \rightarrow B$$

Praslika $f^{-1}(b) = \{a \in A \mid f(a) = b\}$ (množica rešitev enačbe $f(a) = b$)

Predpis $b \mapsto f^{-1}(b)$ določa funkcijo, če imajo množice $f^{-1}(b)$ natanko en element za vse $b \in B$.

Tedaj je f **bijektivna**, predpis

$$f^{-1}: B \rightarrow A, \quad b \mapsto f^{-1}(b)$$

pa je **obratna** (inverzna) funkcija za f .

f je **surjektivna**, če imajo $f^{-1}(b)$ vsaj en element.

f je **injektivna**, če imajo $f^{-1}(b)$ največ en element.

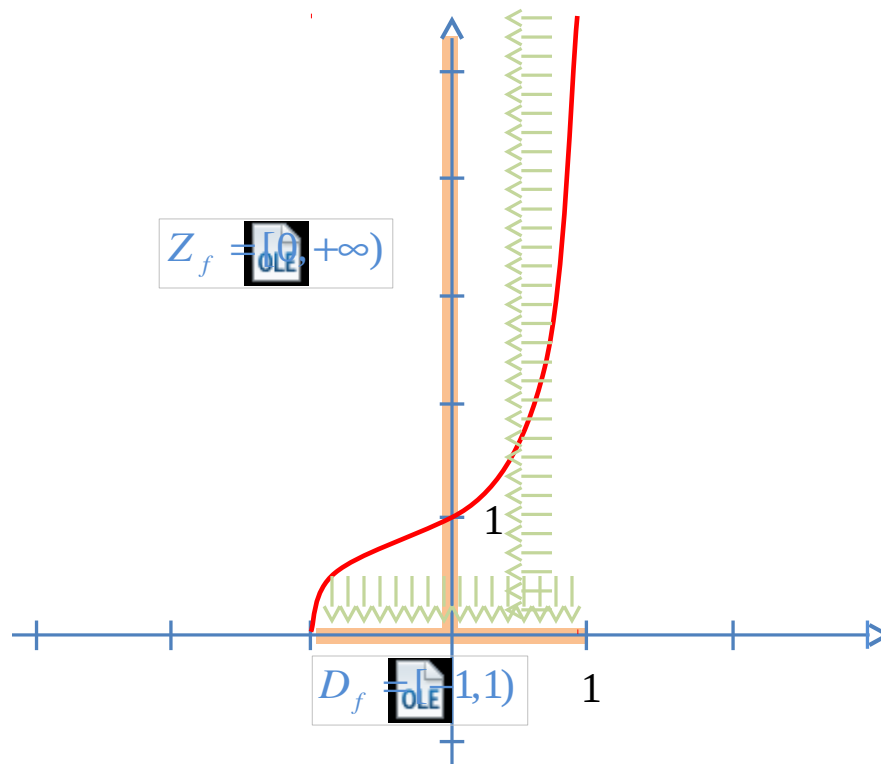
Kadar funkcija ni bijektivna, lahko včasih zožimo njeno domeno ali kodomeno in tako dobimo sorodno funkcijo, ki je bijektivna.

ZNAČILNOSTI FUNKCIJE, KI SO RAZVIDNE IZ GRAFA

1. Definijsko območje, zaloga vrednosti
2. Naraščanje in padanje, ekstremi
3. Ukrivljenost
4. Trend na robu definijskega območja
5. Periodičnost in simetrije

Definicijsko območje in zaloga vrednosti

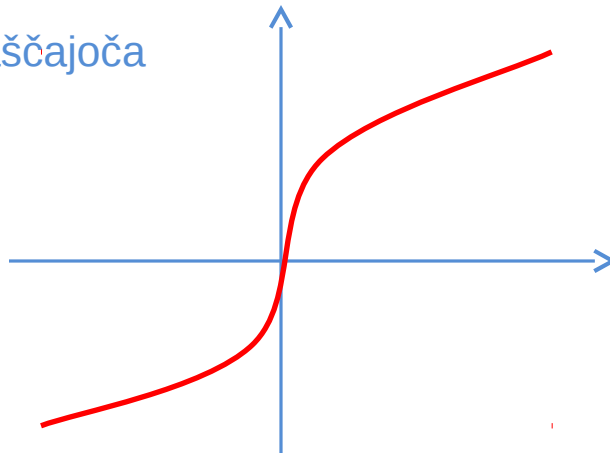
$$f(x) = \sqrt{\frac{1+x}{1-x}}$$



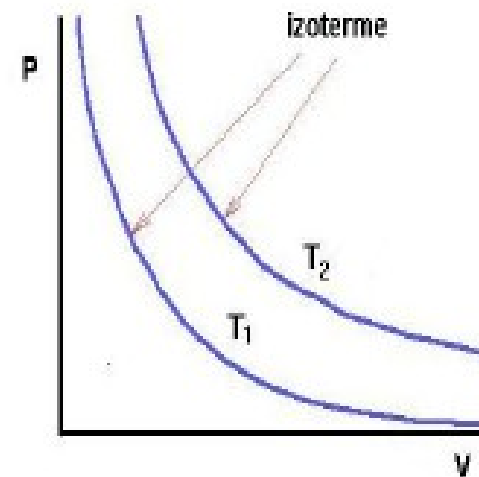
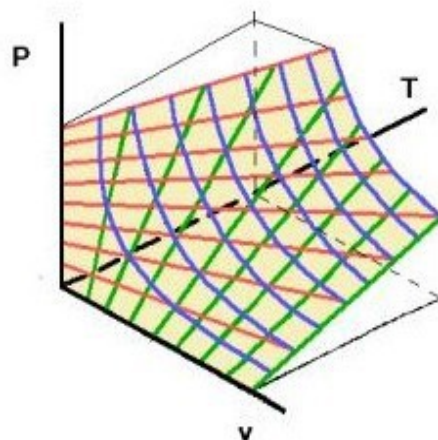
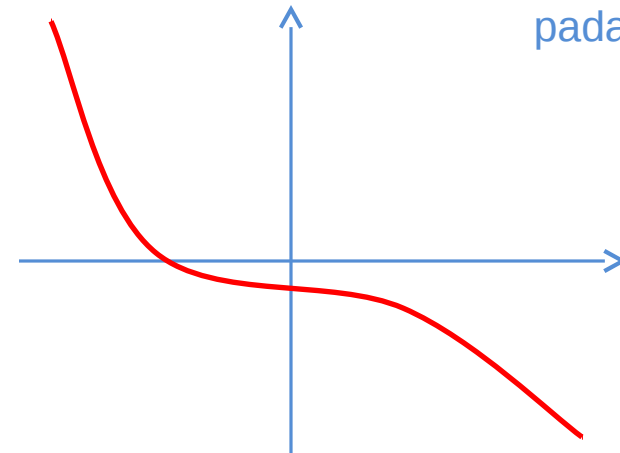
Definicijsko območje D_f je 'senca' (tj. slika projekcije) grafa na osi x , zaloga vrednosti Z_f pa je senca na osi y .

Naraščanje in padanje funkcije

naraščajoča



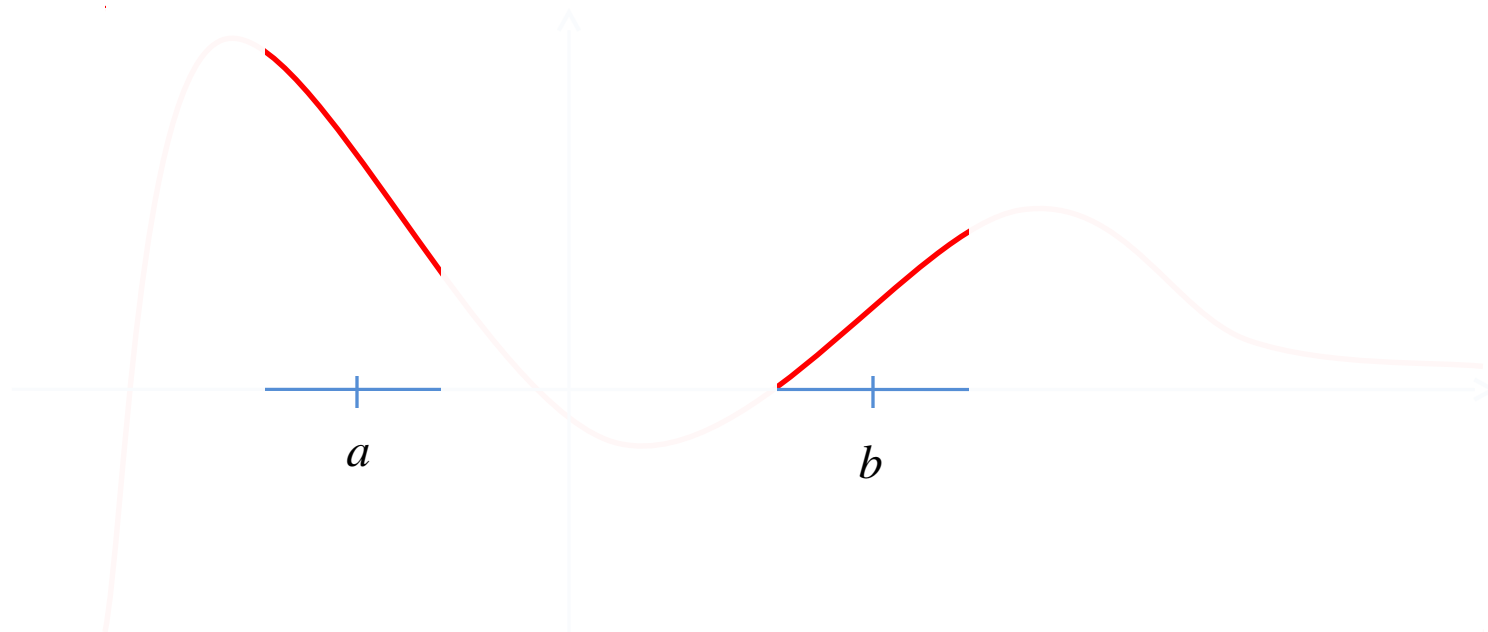
padajoča



Pri stalni temperaturi je tlak padajoča funkcija prostornine.

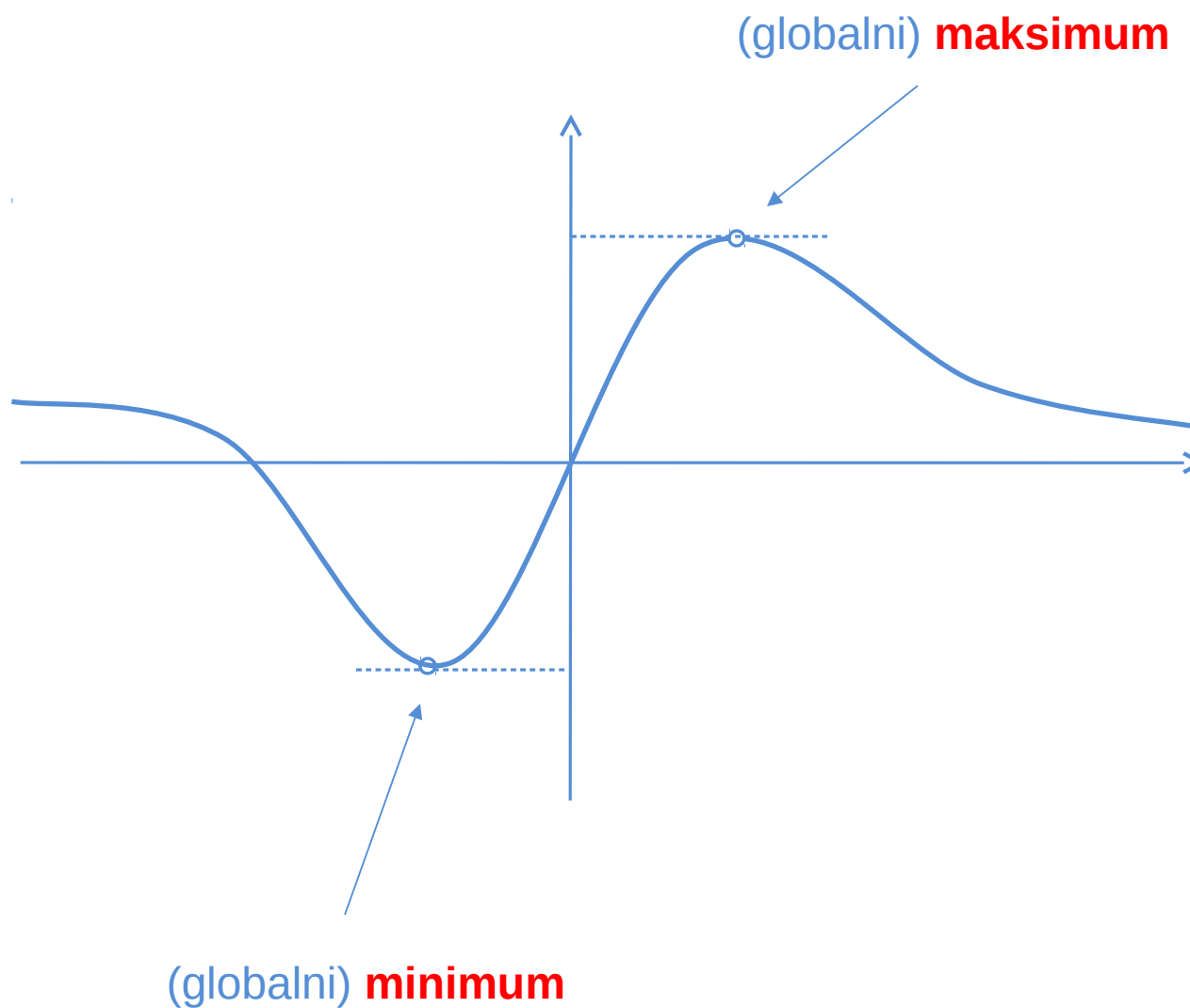
Lokalno naraščanje in padanje funkcije

pri a je funkcija **padajoča**

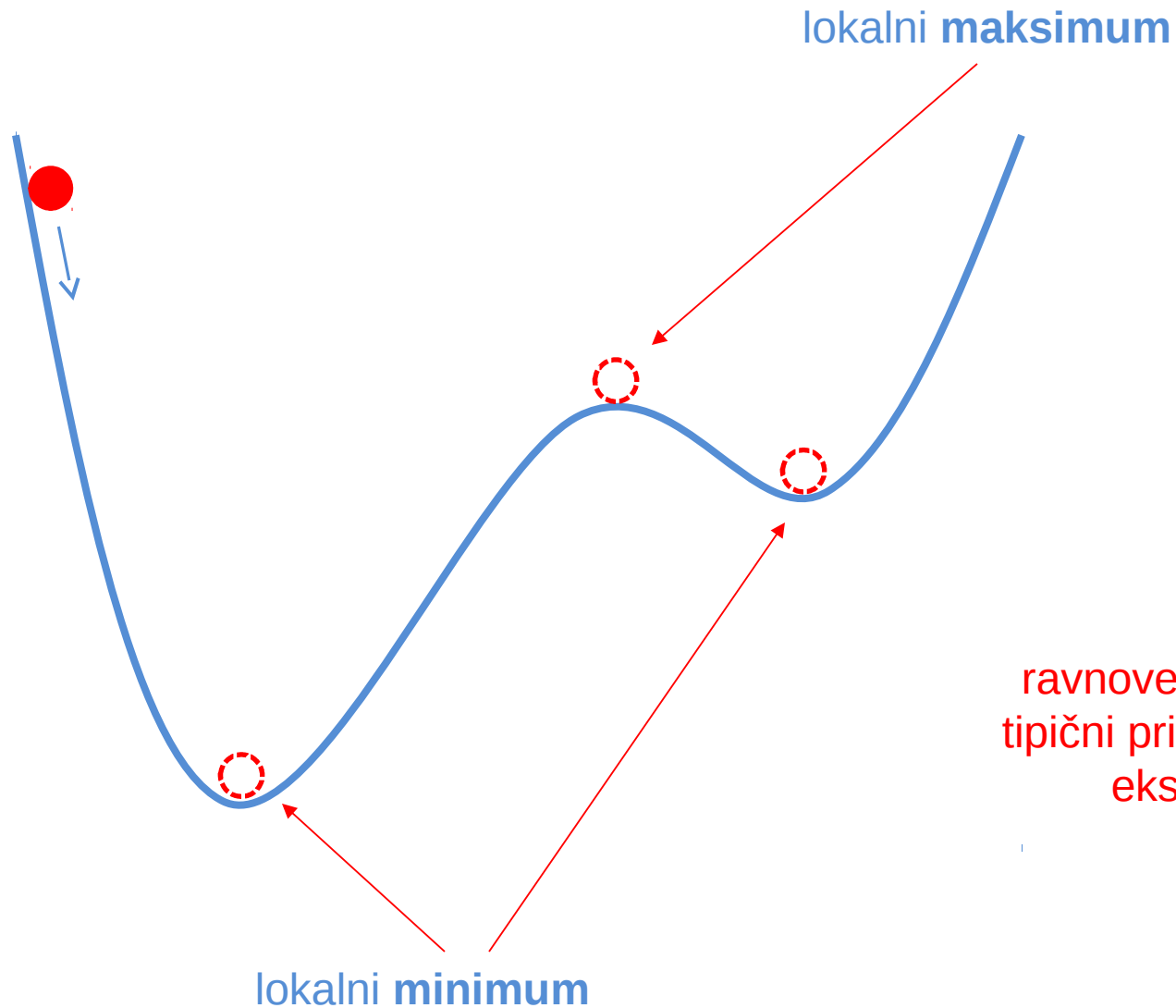


pri b je funkcija **naraščajoča**

Globalni ekstremi



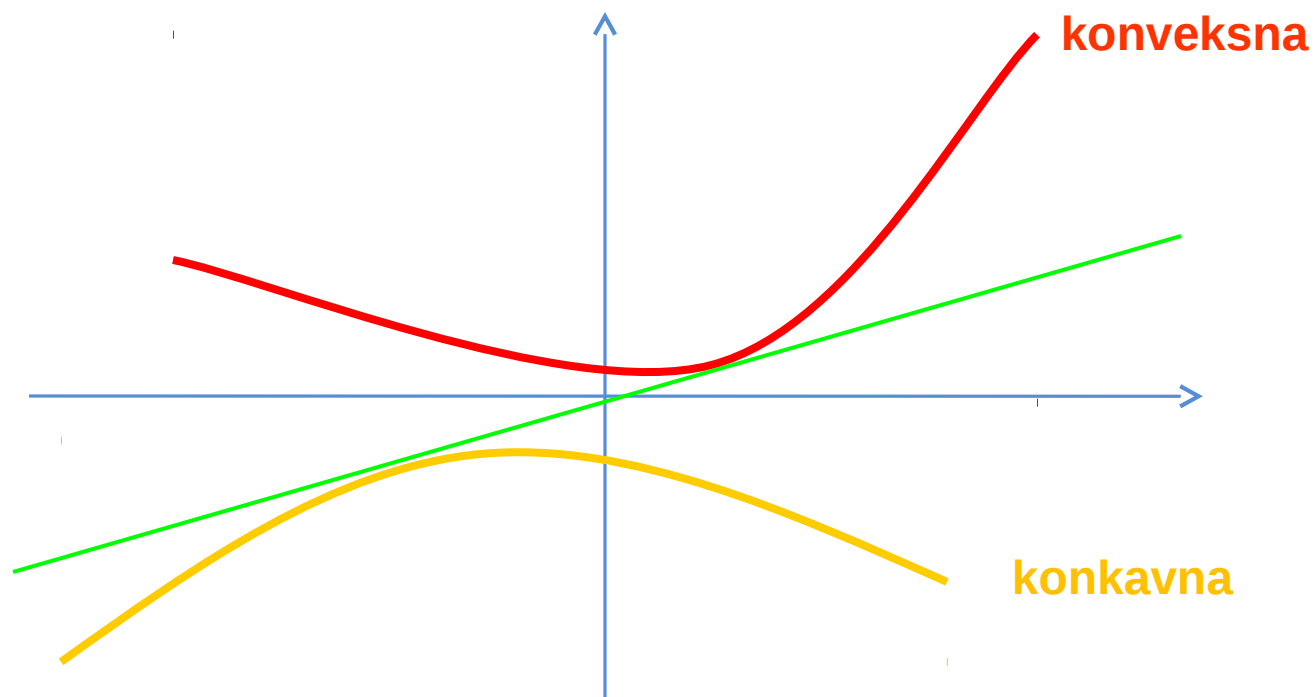
Lokalni ekstremi



ravnesne lege so
tipični primeri lokalnih
ekstremov

Konveksnost in konkavnost

Funkcija je **konveksna**, če se njen graf krivi navzgor
in **konkavna**, če se graf krivi navzdol.

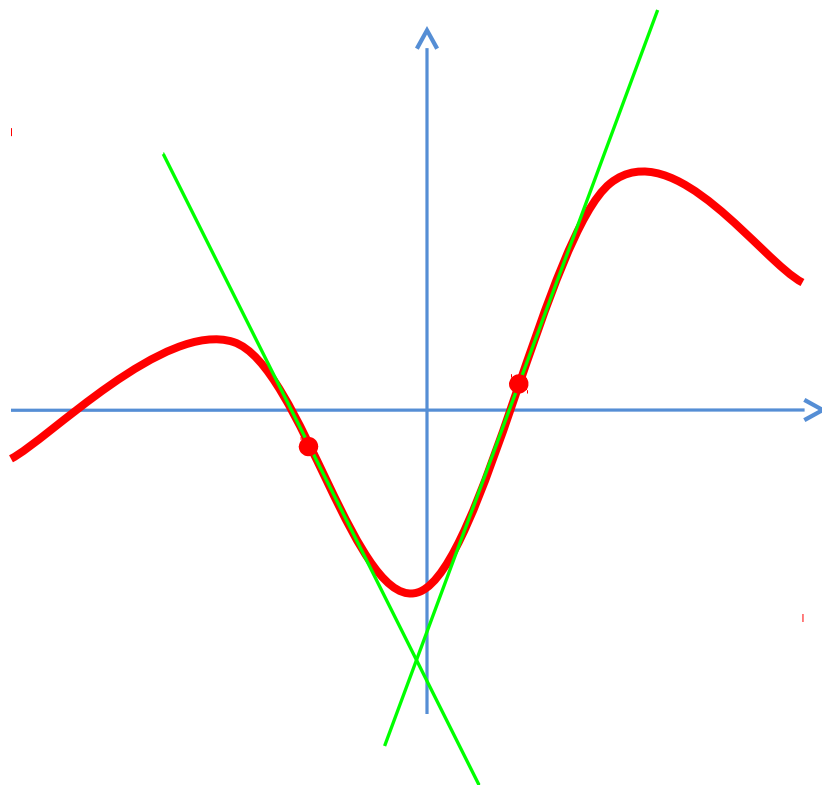


konveksnost grafa ponazarja
pospeševanje procesa

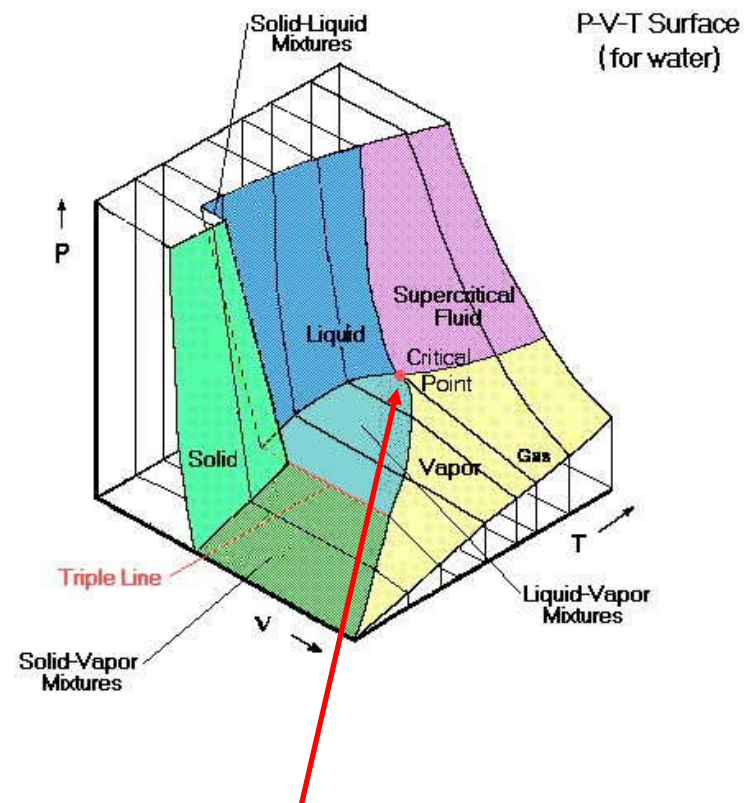
konkavnost grafa ponazarja
pojemanje procesa

Prevoji

Prevoji so točke, pri katerih funkcija preide iz konveksne v konkavno, ali obratno.



Prevoj je točka, pri kateri proces preide iz pospeševanja v zaviranje ali obratno.

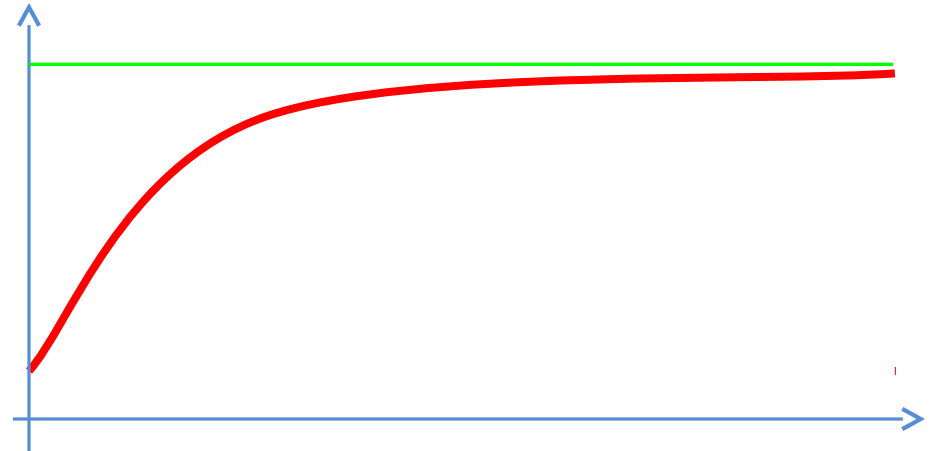


Kritična točka snovi je prevoj na kritični izotermi.

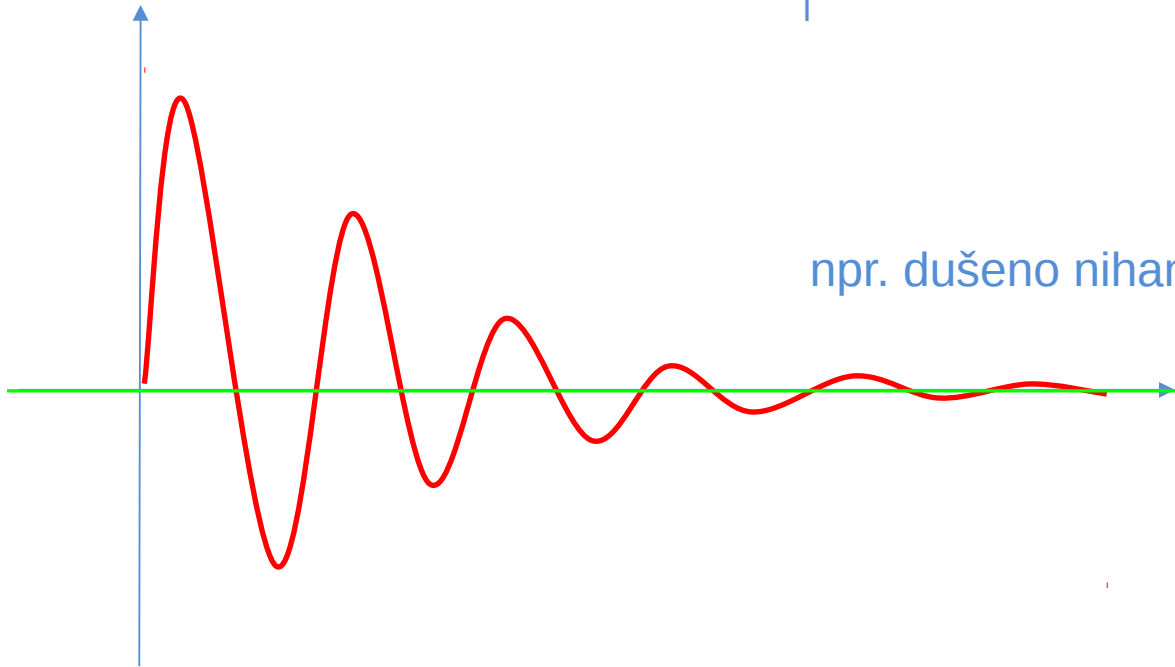
Asimptote

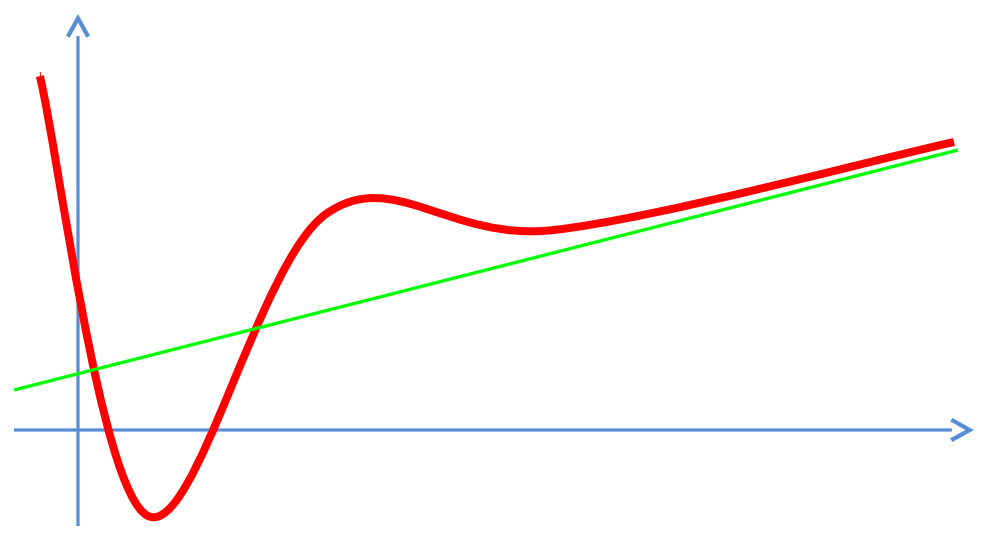
Vodoravna asimptota

npr. temperatura posode, ki se segreje le do temperature vira



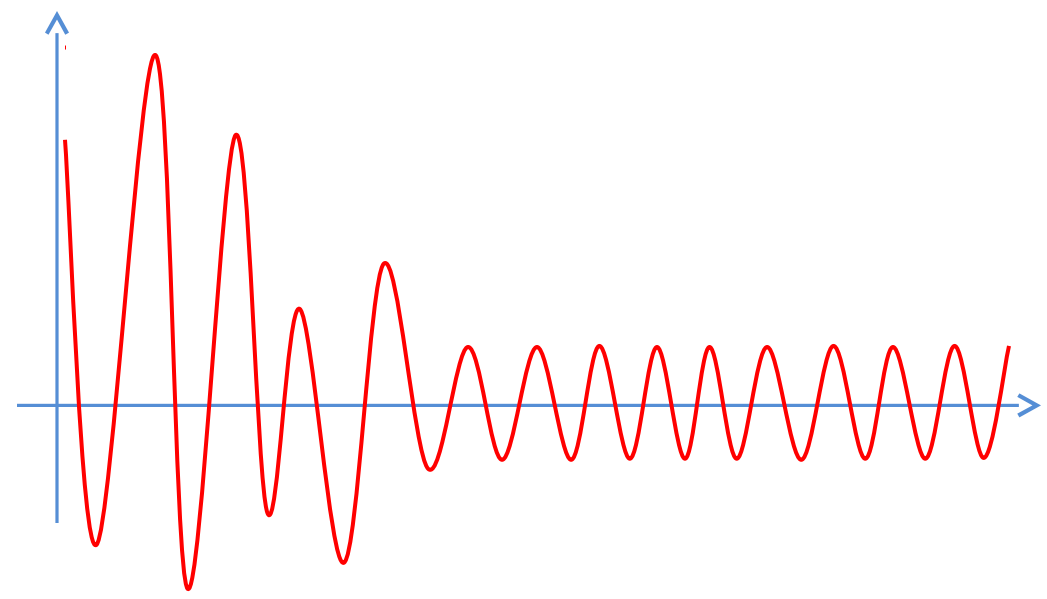
npr. dušeno nihanje



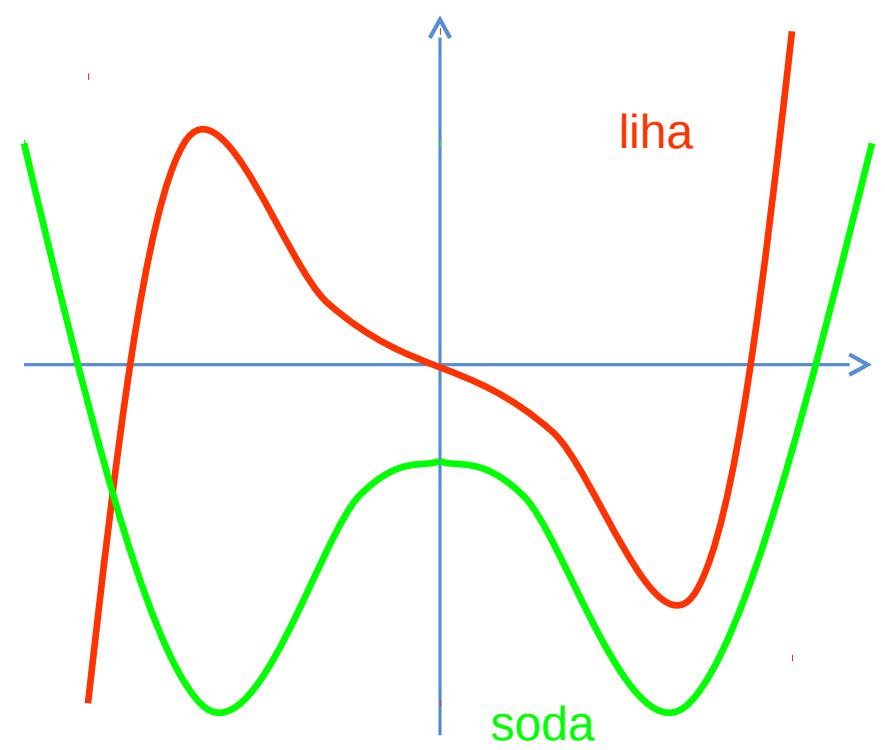
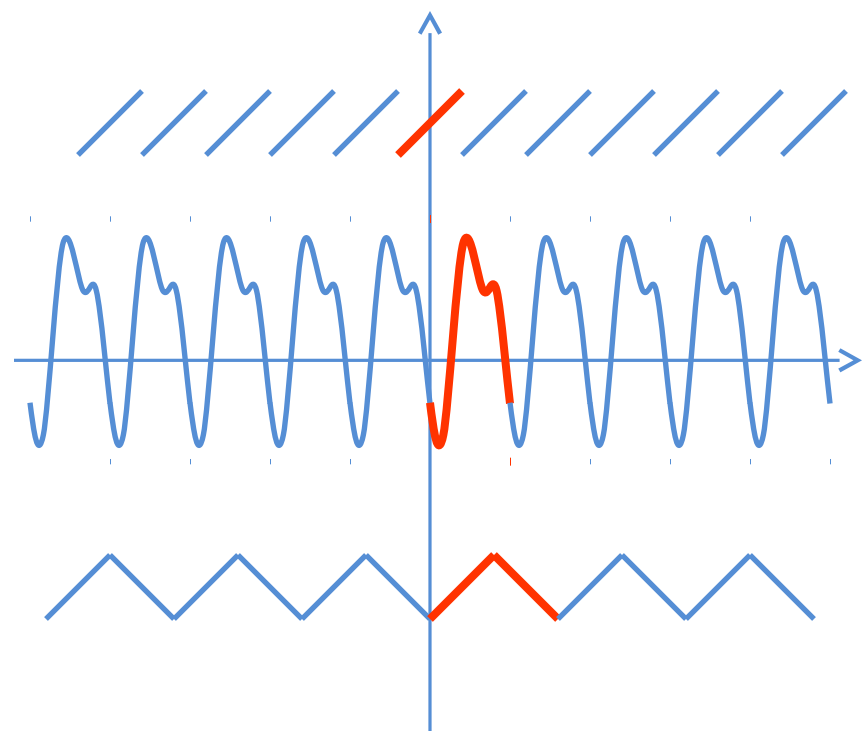


Linearna asimptota

Vsiljeno nihanje, asimptota je sinusoida



Periodičnost in simetrija



ELEMENTARNE FUNKCIJE

Polinomi

$$p(x) = x^3 - 7x^2 + 1$$

Racionalne funkcije

$$Q(x) = \frac{x^2 - 3x - 5}{x^3 + x + 1}$$

Algebrajske funkcije

$$A(x) = \frac{\sqrt{x+1} - \sqrt[3]{x^2-1}}{x + \sqrt[5]{x^2} + \sqrt{x}}$$

Eksponentne

in

logaritmske funkcije

$$f(x) = 2^x - 2e^{-x}$$

$$g(x) = \ln(\sqrt{1+x^2})$$

Kotne

in

ločne funkcije

$$u(x) = \sin(2x) - 3\cos\left(x + \frac{\pi}{2}\right)$$

$$v(x) = \arcsin \frac{1+x}{1-x}$$

$$w(x) = \operatorname{arctg}(1+x^2)$$

Elementarne funkcije dobimo s pomočjo računskih operacij in sestavljanja iz osnovnih funkcij.

Osnovne funkcije:

potence

$$x^n, n \in \mathbb{Z}$$

koreni

$$\sqrt[n]{x}, n \in \mathbb{Z}$$

eksponentna e^x

logaritemska $\ln x$

sinus

$\sin x$

arkus sinus

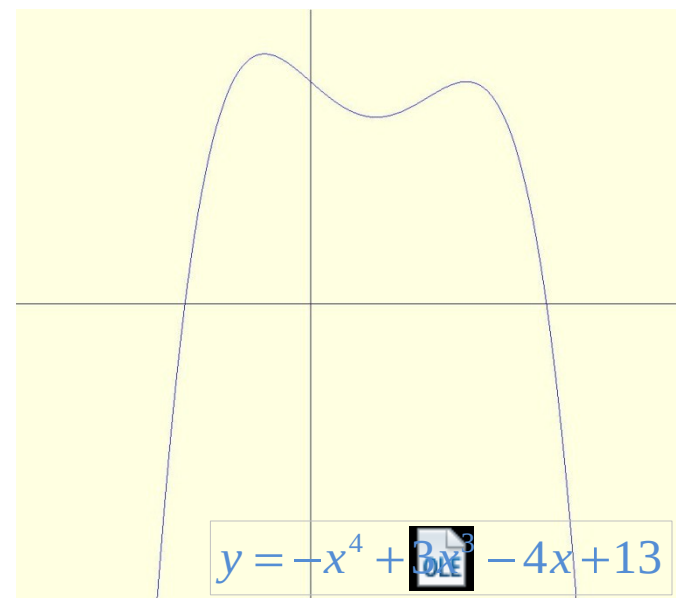
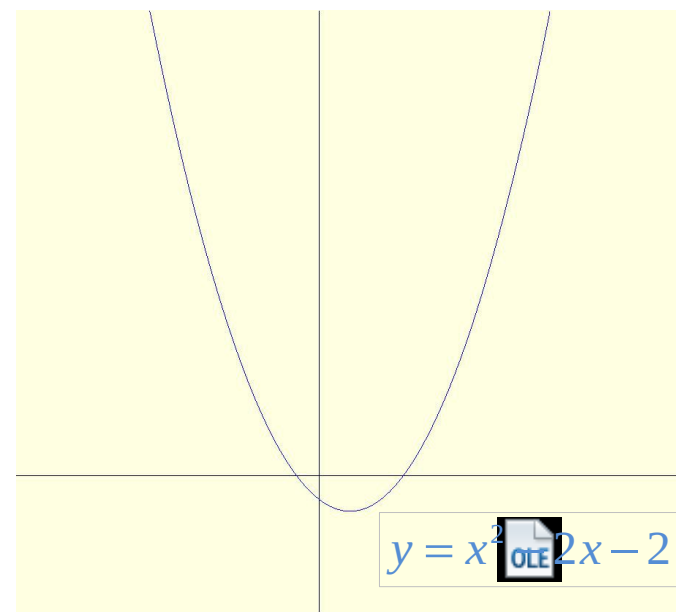
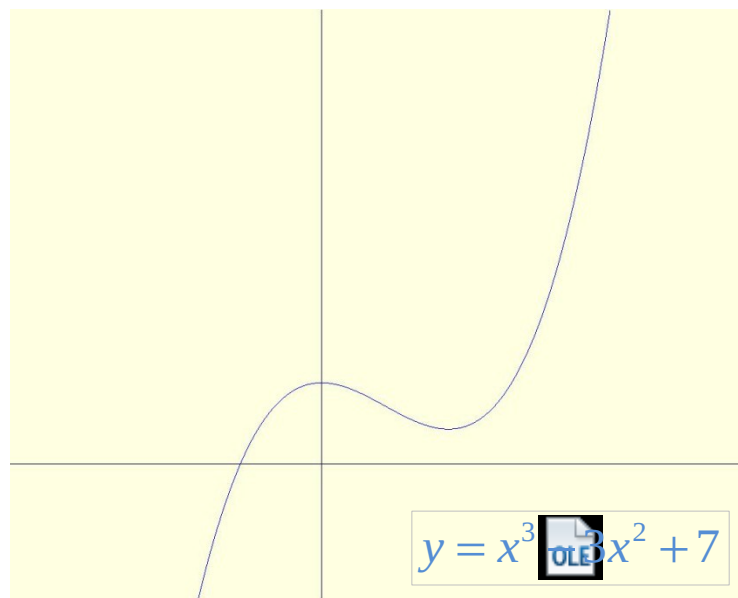
$\arcsin x$

arkus tangens

$\operatorname{arctg} x$

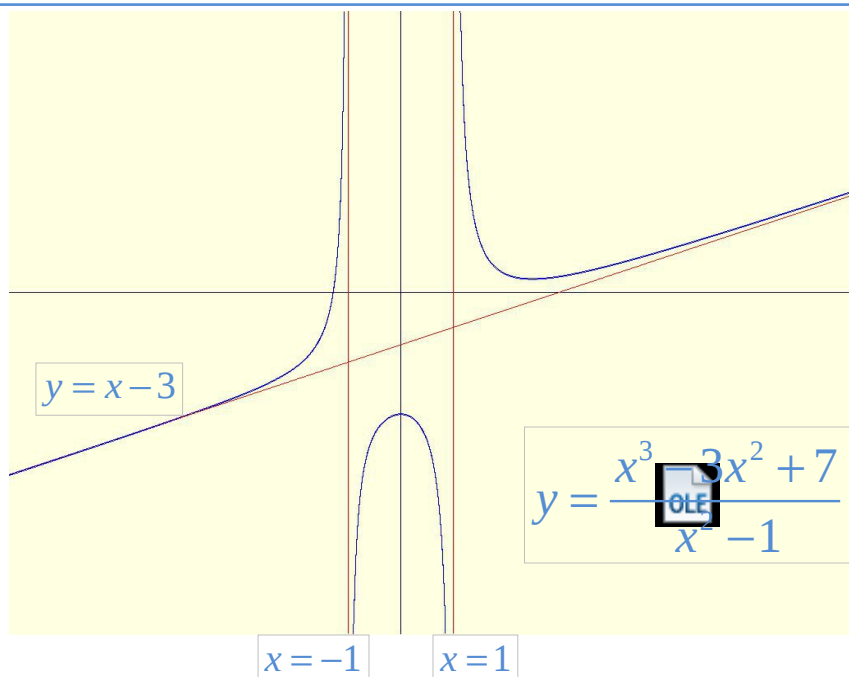
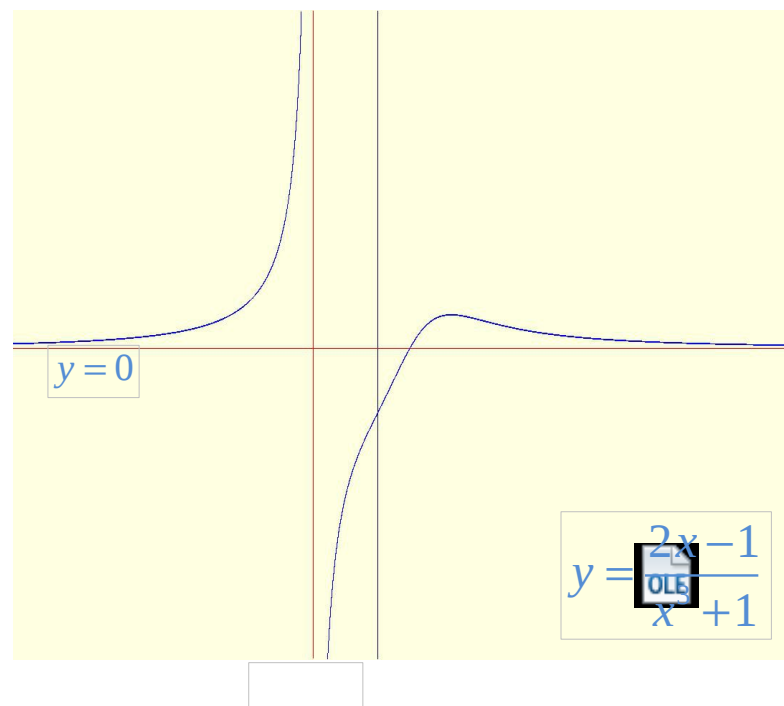
Polinomi

- povsod definirani
- polinom n -te stopnje ima največ n ničel in $n-1$ ekstremov
- trend je določen z najvišjo potenco
- vsote sodih potenc so soda funkcija, vsote lihih potenc pa liha funkcija



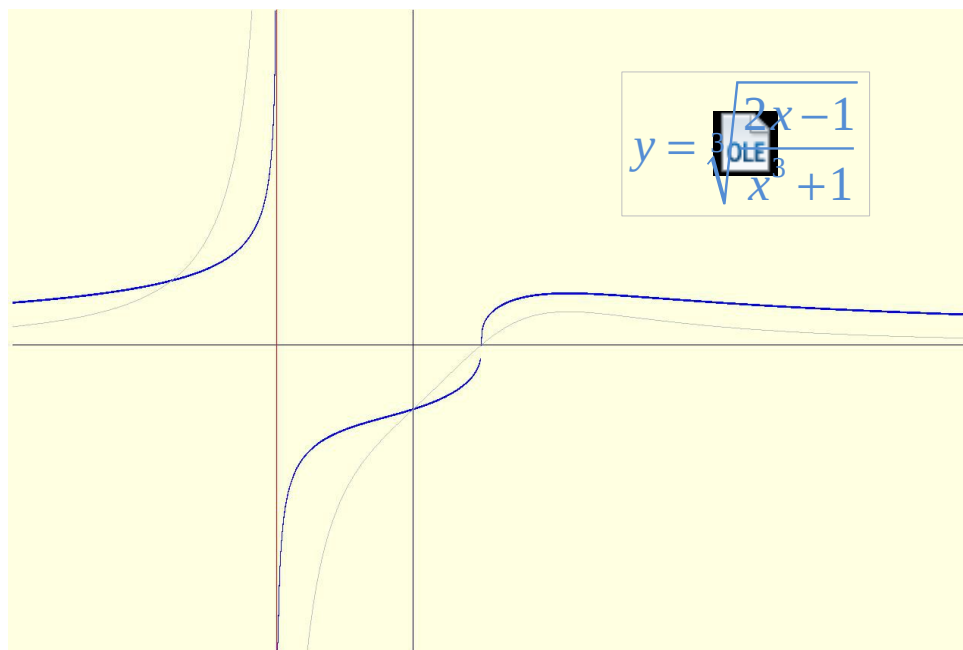
Racionalne funkcije

- definirane povsod, razen v ničlah imenovalca
- ničle števca so ničle funkcije, ničle imenovalca so poli
- če je stopnja števca največ za ena večja od stopnje imenovalca dobimo asimptote z deljenjem

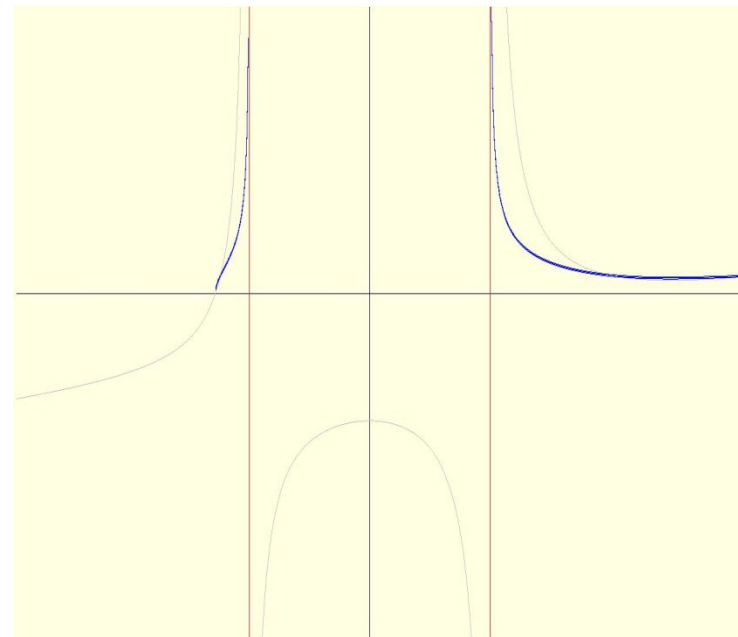


Algebrajske funkcije

- koreni lihe stopnje so definirani povsod, koreni sode stopnje pa le za nenegativne argumente
- koren je bližje številu 1 kot njegov argument
- asimptote dobimo z limitami...



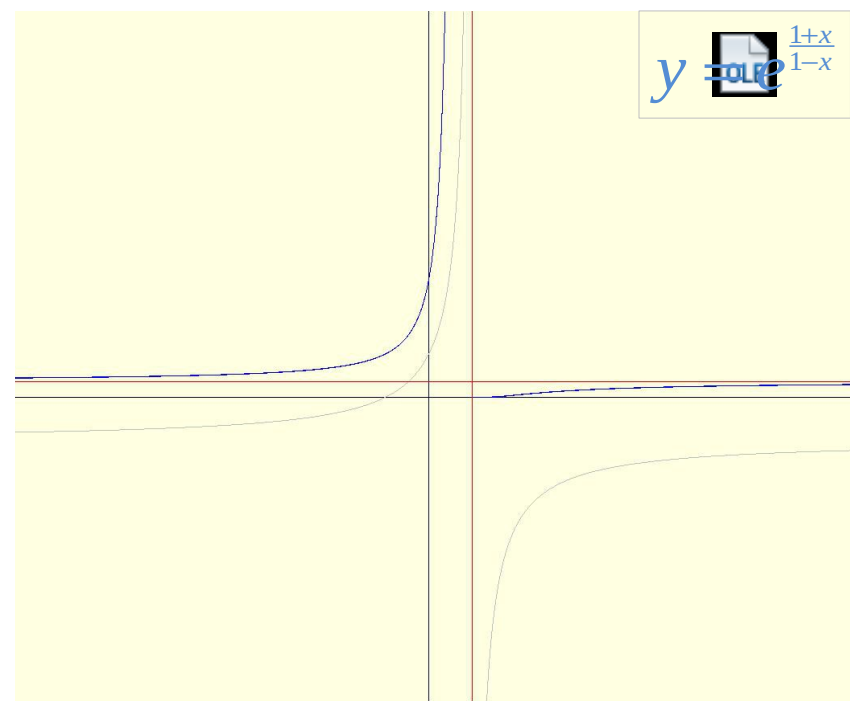
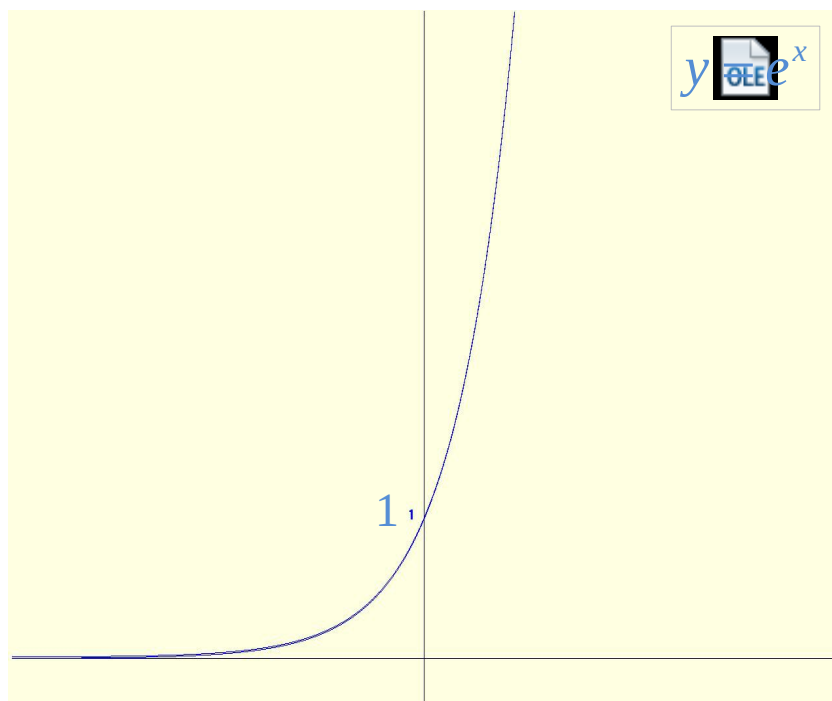
$$y = \sqrt{\frac{2x-1}{x^3+1}}$$



$$y = \sqrt{\frac{x^3+3x^2+7}{x^2-1}}$$

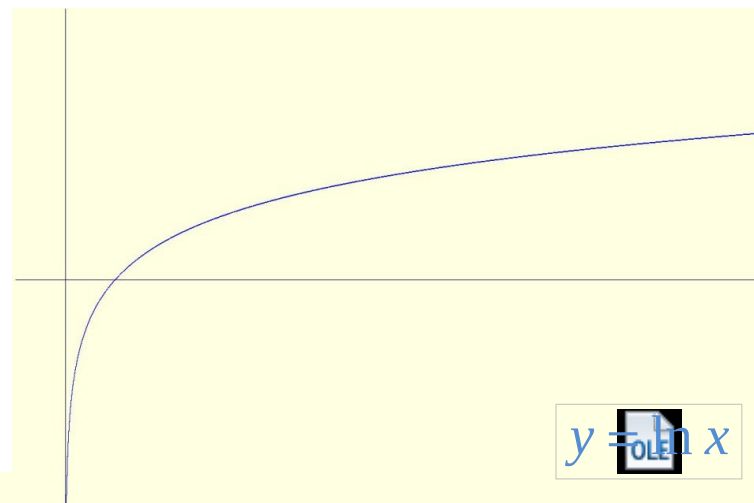
Eksponentna funkcija $f(x)=e^x$

- povsod definirana, zavzame le pozitivne vrednosti (nima ničel)
- za negativne argumente asimptota $y=0$, za pozitivne argumente zelo hitro narašča

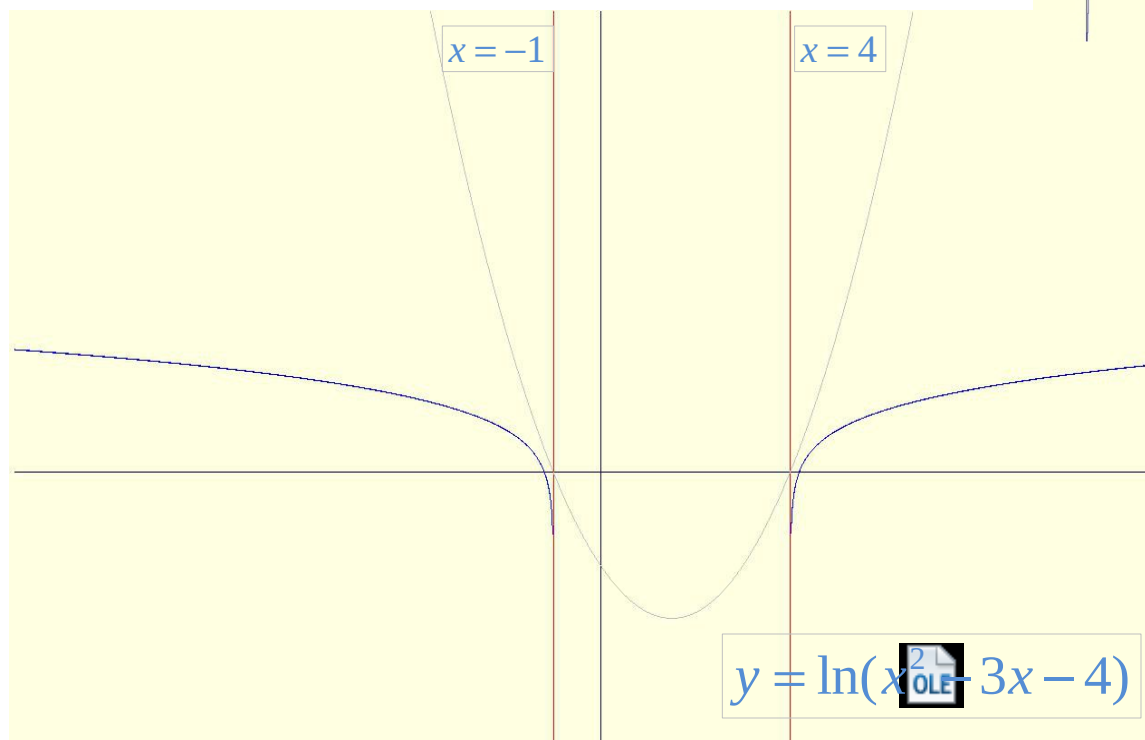


Logaritemska funkcija $f(x) = \ln x$

- definirana za pozitivne argumente zavzame vse realne vrednosti, ničla pri $x=1$
- pol pri $x=0$, zelo počasi narašča



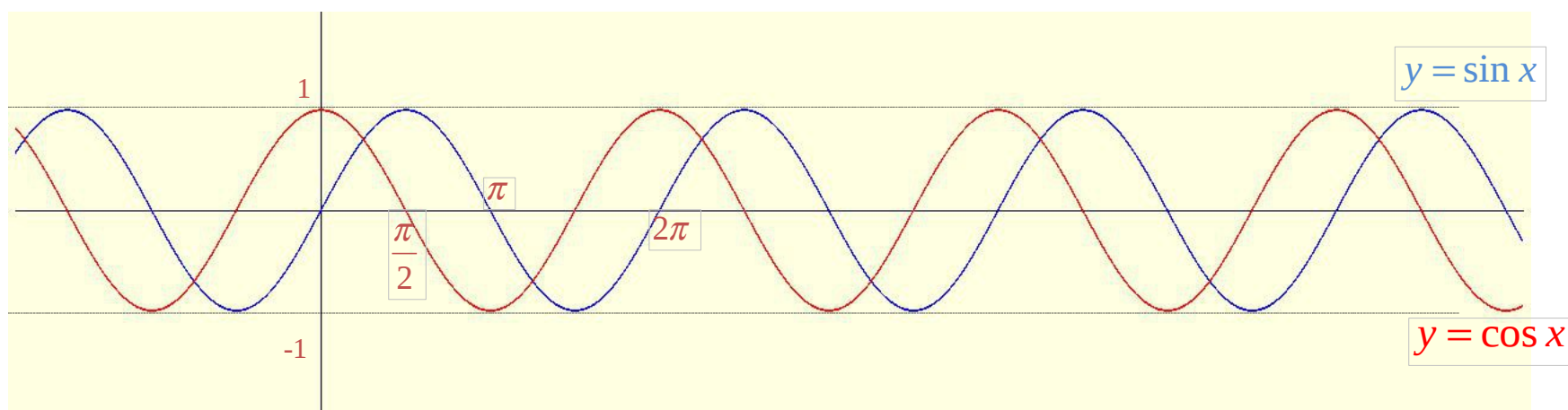
$$y = \ln x$$

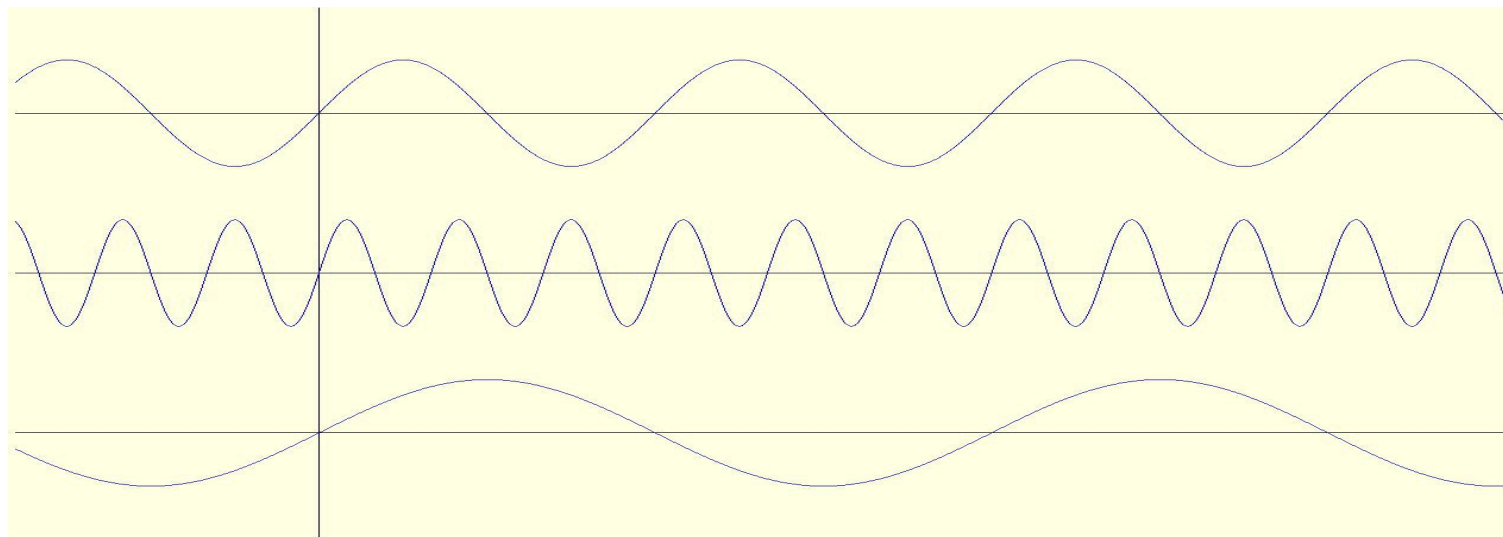


$$y = \ln(x^2 - 3x - 4)$$

Kotne funkcije $\sin(x)$, $\cos(x)$

- povsod definirane, zaloga vrednosti je interval $[-1,1]$
- periodične, $\sin(x)$ je liha, $\cos(x)$ pa soda funkcija
- $\sin(x)$ ima ničle pri $x=k\pi$, $\cos(x)$ ima ničle pri $x=\pi/2+k\pi$
- $\cos(x)=\sin(\pi/2-x)$, $\sin^2x+\cos^2x=1$

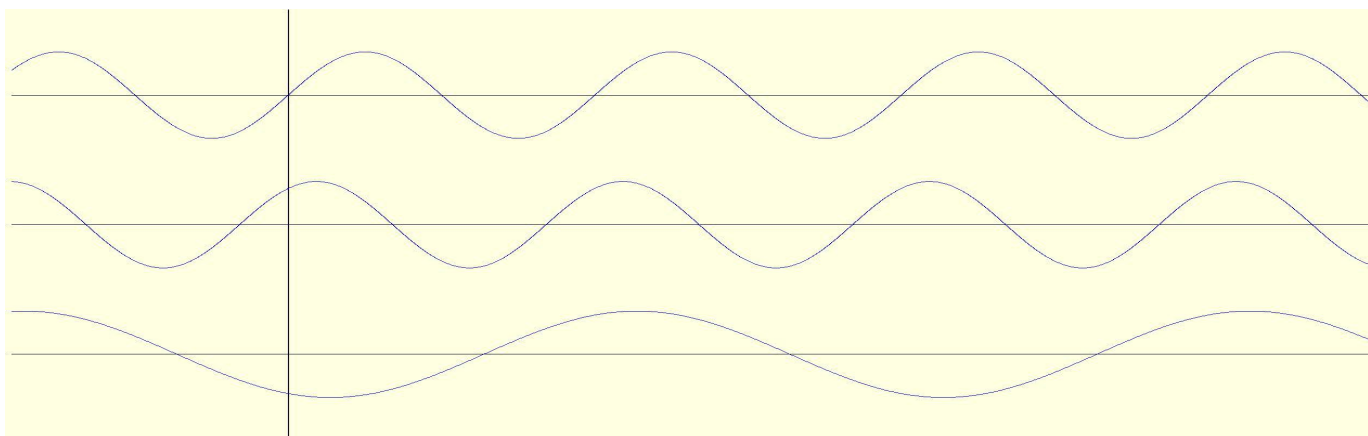




$\sin x$

$\sin 3x$

$\sin \frac{x}{2}$



$y = \sin x$

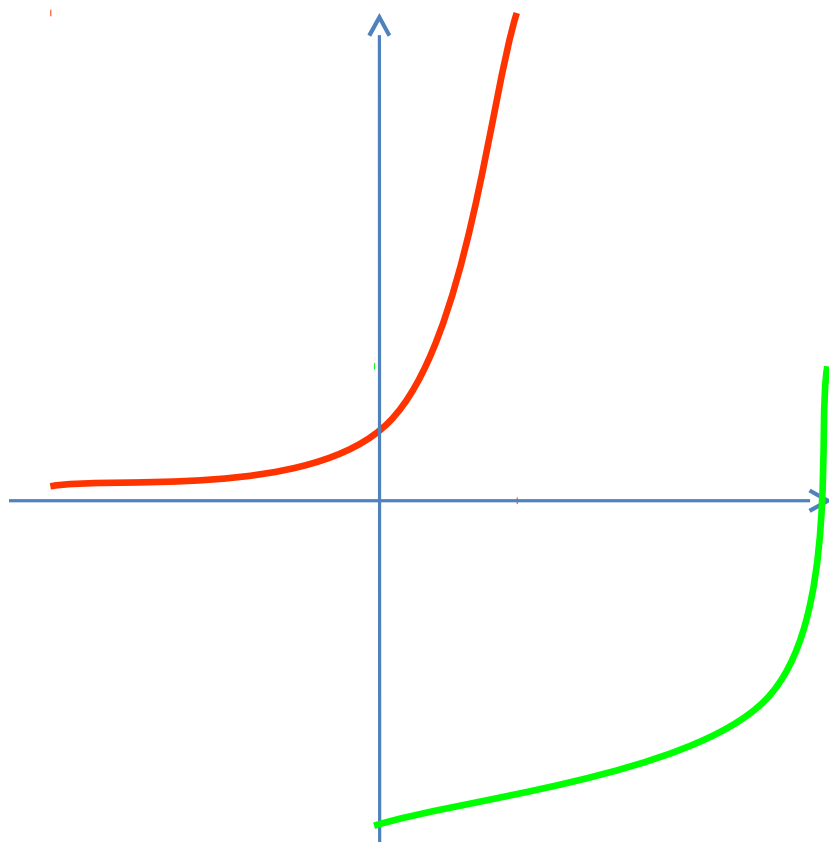
$y = \sin(x + 1)$

$y = \sin \left(\frac{x}{2} - 2 \right)$

sinusno nihanje: $A \sin(\omega x + d)$

A: amplituda, ω : frekvenca, d: fazni premik (zakasnitev)

EKSPONENTNA FUNKCIJA



injektivna



surjektivna



Zožimo kodomeno na $(0, +\infty)$.

$\exp: \mathbb{R} \rightarrow (0, +\infty)$ je bijektivna.

Obratna funkcija je

$\exp^{-1} = \ln: (0, +\infty) \rightarrow \mathbb{R}$

TANGENS

injektivna



surjektivna



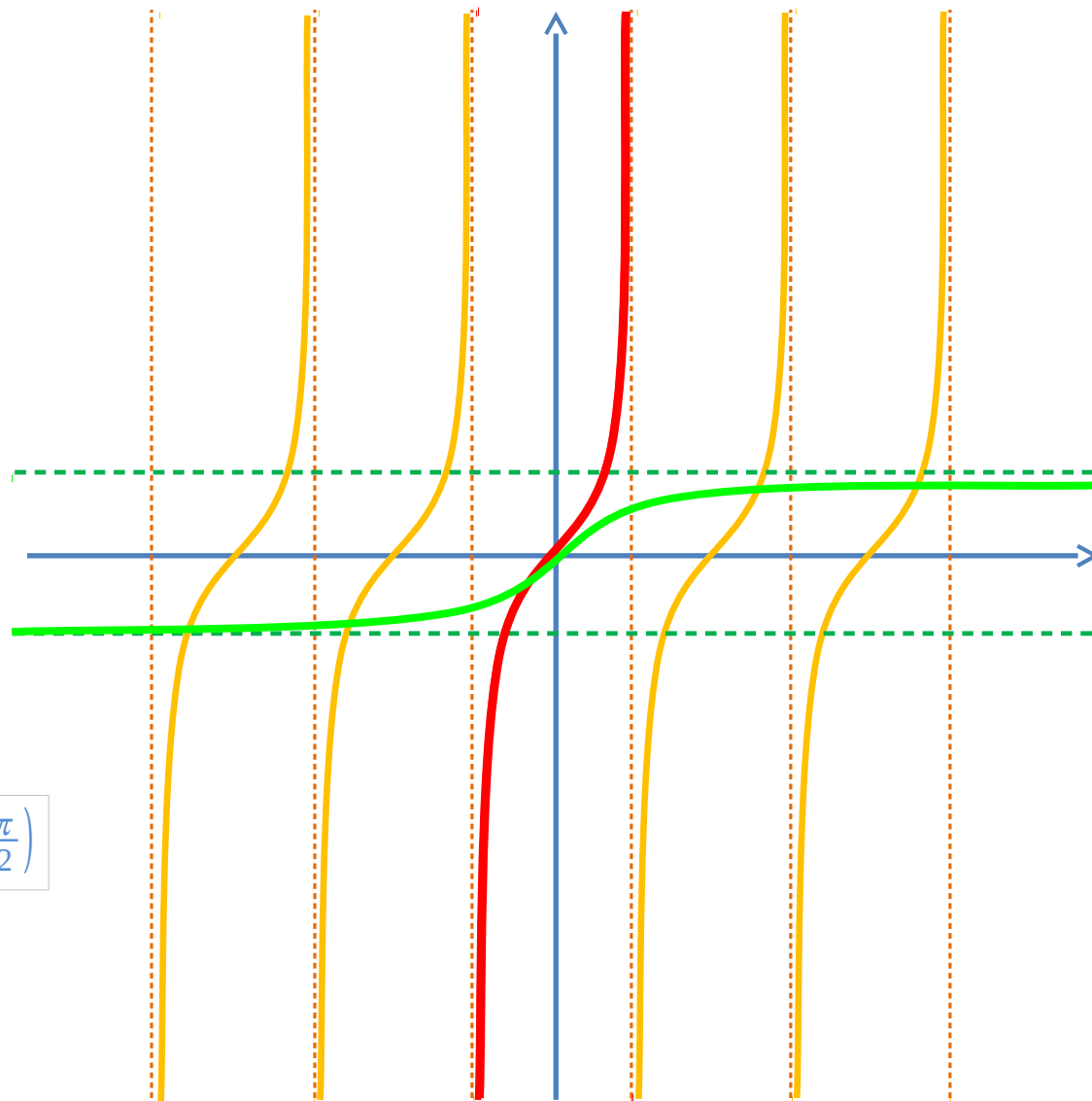
Zožitev $\text{tg} : \left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} \right) \rightarrow \mathbb{R}$

je bijektivna.

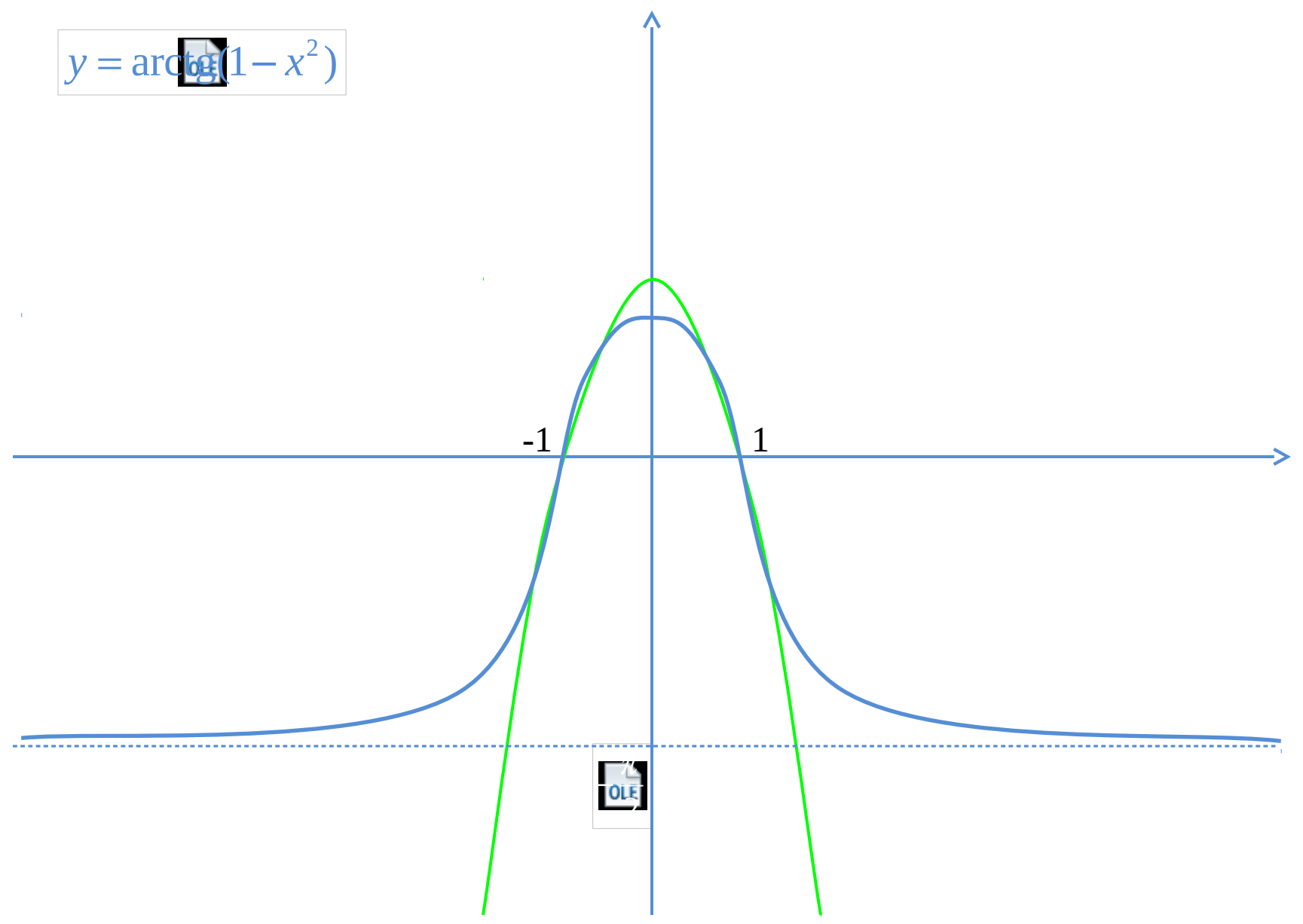
Obratna funkcija

$\text{arc tg} = \text{tg}^{-1} \rightarrow \left(-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} \right)$

je strogo naraščajoča, ima
vodoravni asimptoti $y = \pm\pi/2$



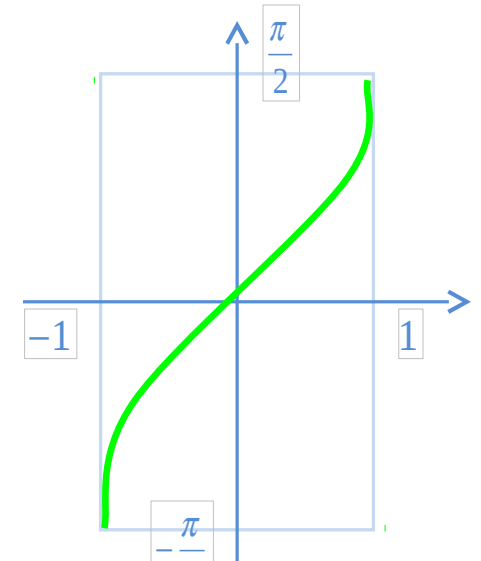
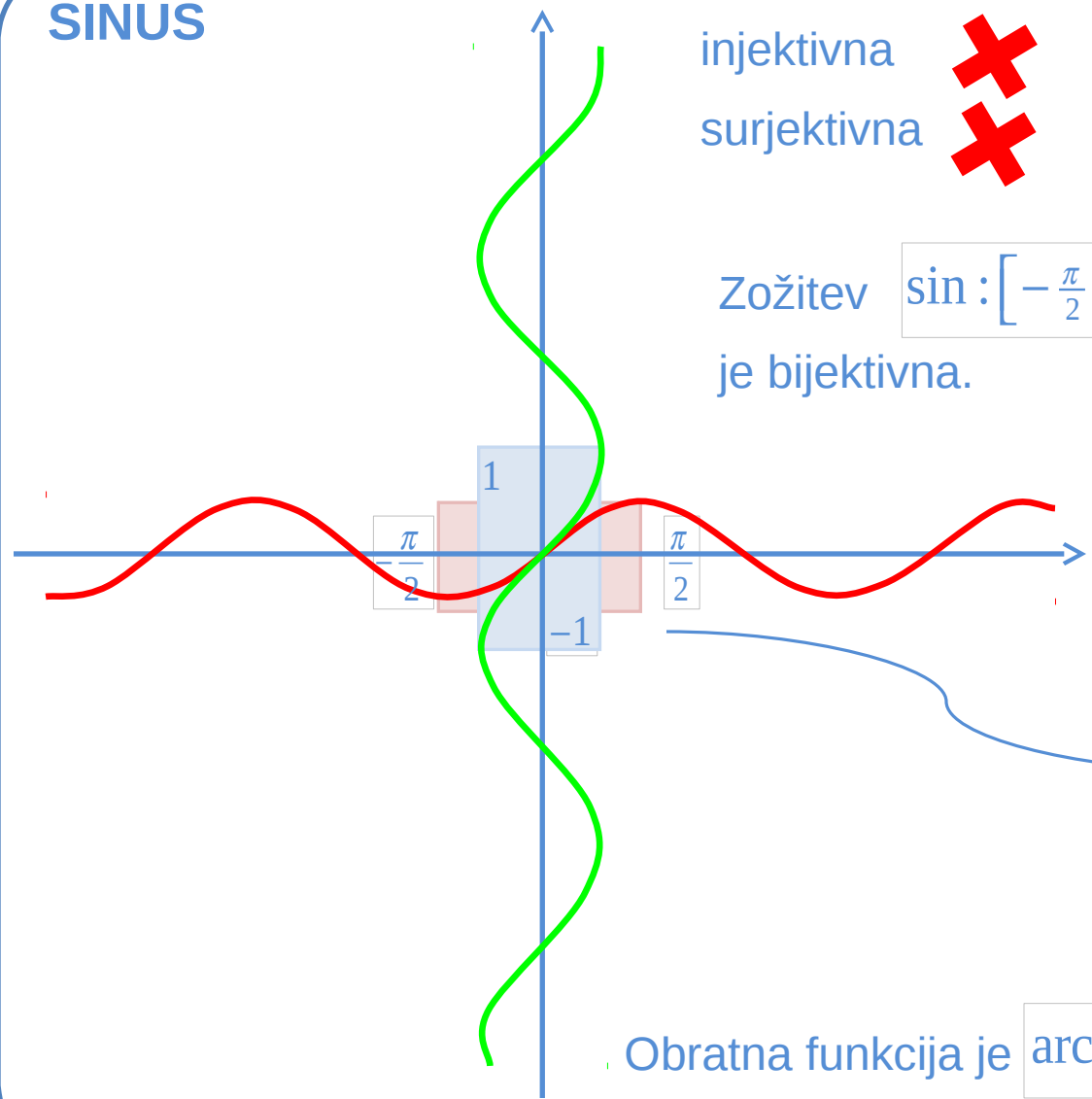
$$y = \operatorname{arctg}(1 - x^2)$$



SINUS

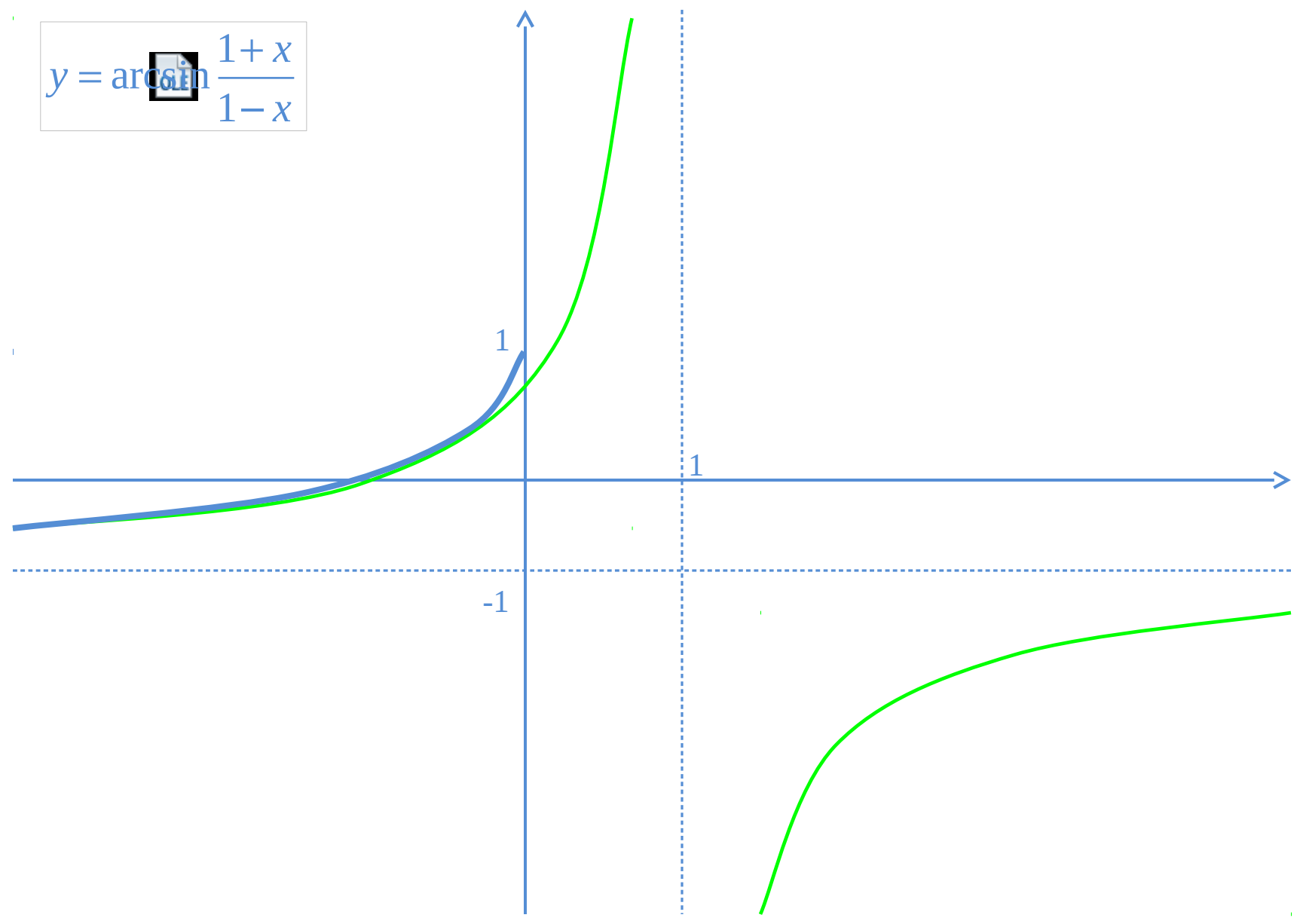
injektivna **✗**
 surjektivna **✗**

Zožitev $\sin : \left[-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right] \rightarrow [-1, 1]$
 je bijektivna.



Obratna funkcija je $\arcsin = \sin^{-1} : [-1, 1] \rightarrow \left[-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right]$

$$y = \operatorname{arcsin} \frac{1+x}{1-x}$$



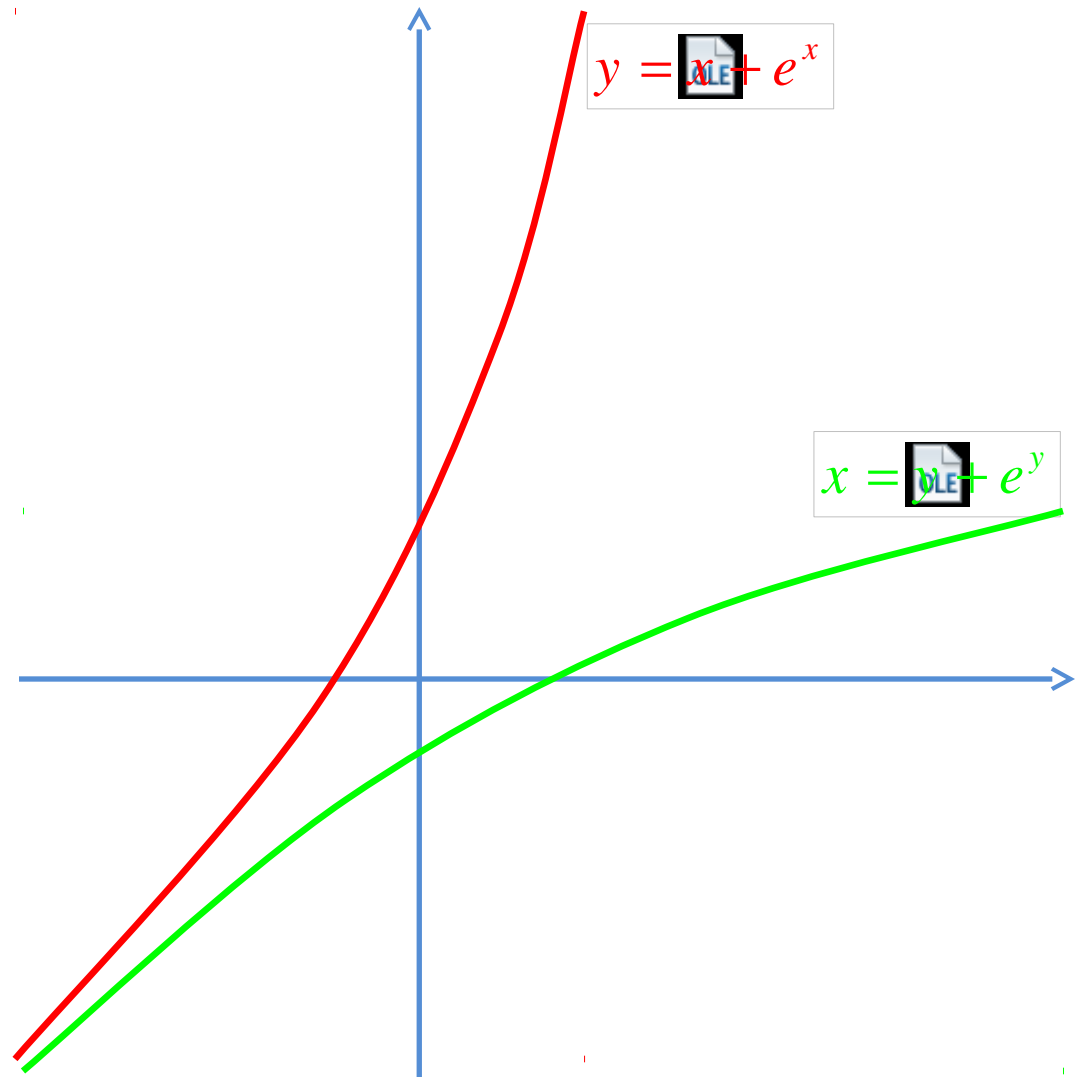
$$f(x) = x + e^x$$

$$f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R} \text{ je bijekcija}$$

Obratna funkcija

$$f^{-1} : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$$

ni elementarna funkcija.



LIMITE IN ZVEZNOST

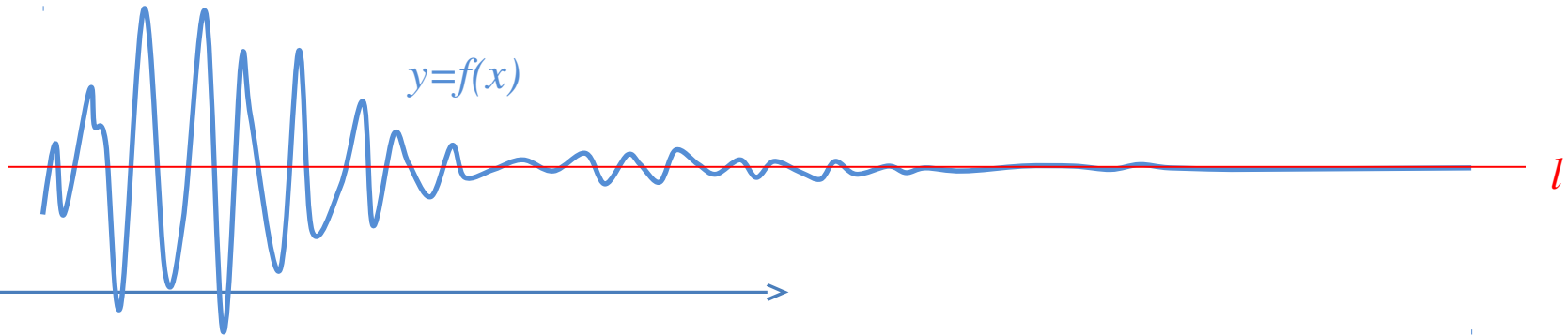
Število L je **limita funkcije** f pri točki a če velja: za vsako dano natančnost ε obstaja interval I okoli točke a , da je $f(x) \in (L - \varepsilon, L + \varepsilon)$ za vse x iz I .

Pišemo $L \stackrel{\text{OLE}}{=} \lim_{x \rightarrow a} f(x)$

Število L je **limita funkcije** f v neskončnosti če velja:

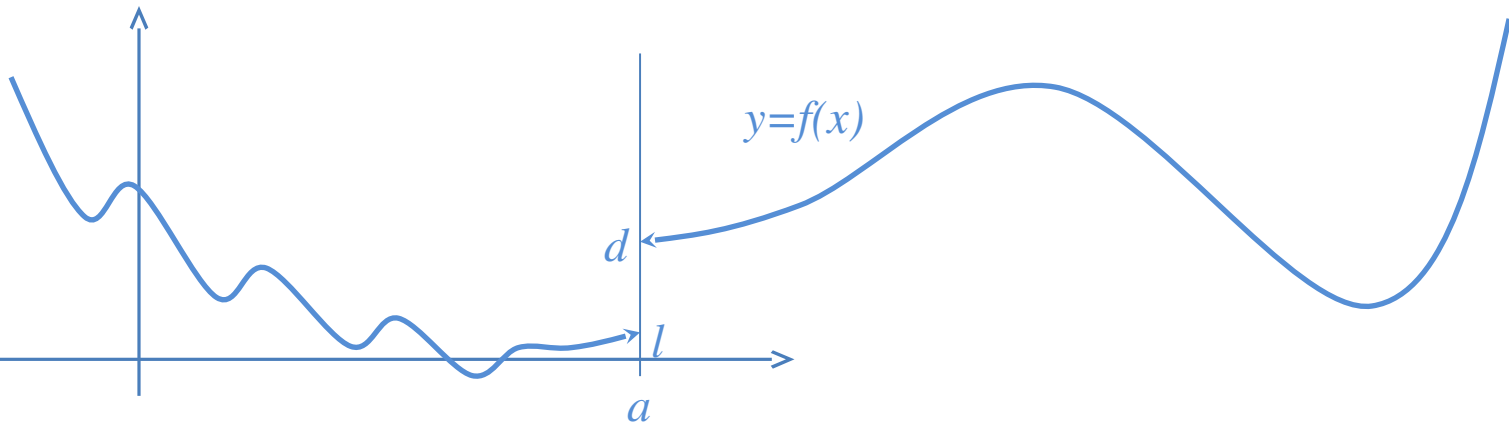
za vsako dano natančnost ε obstaja število n , da je $f(x) \in (L - \varepsilon, L + \varepsilon)$ za vse $x > n$.

Pišemo $L \stackrel{\text{OLE}}{=} \lim_{x \rightarrow \infty} f(x)$



$$l = \lim_{x \rightarrow \infty} f(x)$$

l je **limita** funkcije f , ko x narašča čez vse meje

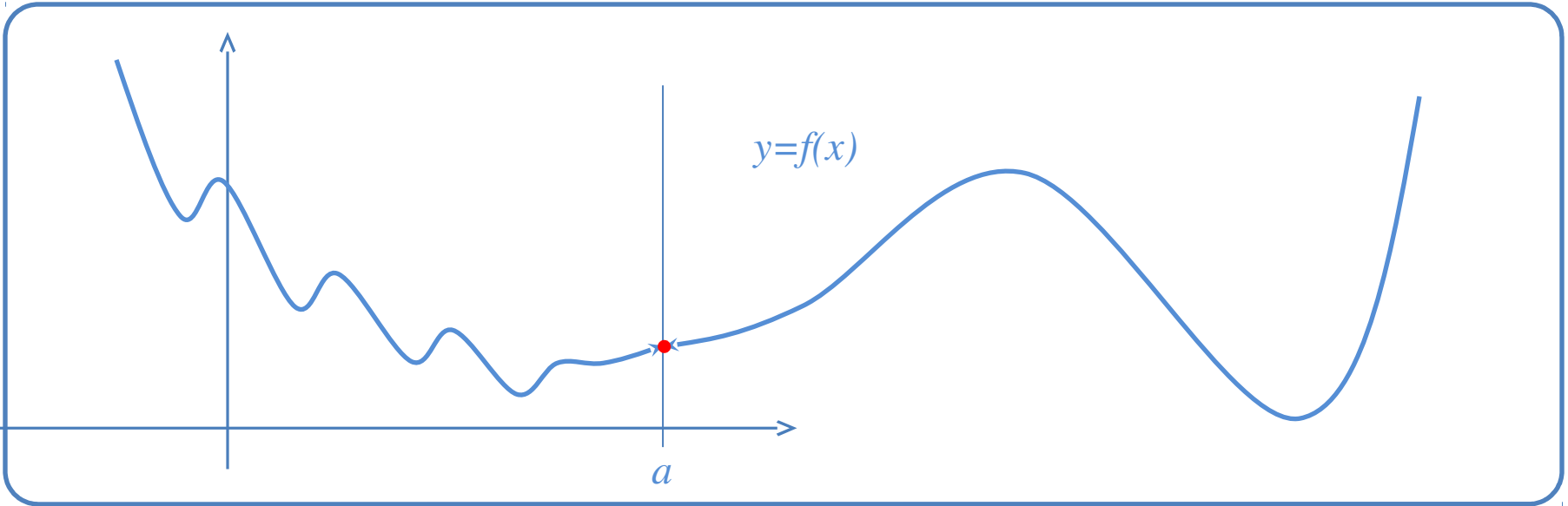


$$l = \lim_{x \rightarrow a^-} f(x)$$

l je limita funkcije f , ko x narašča proti a ('leva limita')

d je limita funkcije f , ko x pada proti a ('desna limita')

$$d = \lim_{x \rightarrow a^+} f(x)$$



Funkcija f je **zvezna v točki** a , če je leva limita pri a enaka desni limiti pri a in sta obe enaki funkcijski vrednosti.

$$\lim_{x \rightarrow a^-} f(x) = \lim_{x \rightarrow a^+} f(x) = f(a)$$

Alternativna definicija:

Funkcija f je zvezna pri točki a , če je v tej točki definirana in če za vsako izbrano natančnost ε obstaja tak interval I okoli točke a , da je $|f(a)-f(x)| < \varepsilon$ za vse $x \in I$.

Intuitivno: funkcija je zvezna pri a , če je $f(x)$ blizu $f(a)$ za vse x , ki so blizu a .

RAČUNANJE LIMIT

Če je $\lim f_1 = L_1$, $\lim f_2 = L_2$,

potem je:

$$\lim (f_1 + f_2) = L_1 + L_2$$

$$\lim (f_1 - f_2) = L_1 - L_2$$

$$\lim (f_1 \cdot f_2) = L_1 \cdot L_2$$

$$\lim \frac{f_1}{f_2} = \frac{L_1}{L_2} \quad (\text{če je } L_2 \neq 0)$$

Povrhu, če je $\lim_{x \rightarrow a} f_1(x) = L_1$ in je $\lim_{x \rightarrow L_1} f_2(x) = L_2$, potem je $\lim_{x \rightarrow a} f_2(f_1(x)) = L_2$

Pravila smemo uporabiti le kadar limite obstajajo!

- če je f elementarna funkcija preoblikujemo izraz in po potrebi uporabimo osnovni limiti

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^x - 1}{x} = 1$$

eksponentne/logaritemsk

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin(x)}{x} = 1$$

kotne/ločne

- za splošne funkcije lahko izračunamo funkcijsko vrednost v točki, ki je dovolj blizu a
- kasneje: z uporabo odvodov (L'Hospitalovo pravilo)

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x^2 - 3x + 2)}{(x - 1)}$$

$$= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x-1)(x-2)}{(x-1)(x^2 + x + 1)}$$

$$= \lim_{x \rightarrow 1} \frac{(x-2)}{(x^2 + x + 1)}$$

$$= \frac{1}{3}$$

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \sqrt{x+1} - \sqrt{x}$$

$$= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(x+1) - x}{\sqrt{x+1} + \sqrt{x}}$$

$$= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{\sqrt{x+1} + \sqrt{x}}$$

$$(\sqrt{x+1} - \sqrt{x})(\sqrt{x+1} + \sqrt{x}) = (x+1) - x$$

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\ln x}{x-1}$$

$$= \lim_{y \rightarrow 0} \frac{y}{e^y - 1} = 1$$

$$y = \ln x$$

$$\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\text{tg } 3x}{x}$$

$$= \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin 3x}{x \cos 3x}$$

$$= \lim_{y \rightarrow 0} \frac{3 \sin y}{y \cos y} = 3$$

$$y = 3x$$

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{1}{1 + e^{\frac{1}{\sqrt[3]{1-x}}}} = ?$$

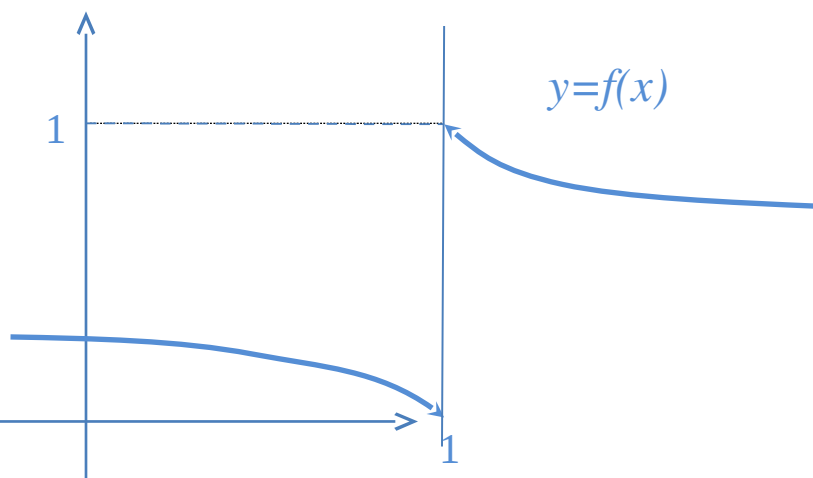
$$f(x) = \frac{1}{1 + e^{\frac{1}{\sqrt[3]{1-x}}}}$$

| | | | | |
|--------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| x | 0.5 | 0.9 | 0.99 | 0.999 |
| $f(x)$ | 0.2209874833 | 0.1039175446 | 0.0095502780 | 0.0000453978 |

| | | | | |
|--------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| x | 1.5 | 1.1 | 1.01 | 1.001 |
| $f(x)$ | 0.7790125166 | 0.8960824553 | 0.9904497219 | 0.9999546021 |

$$\lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{1}{1 + e^{\frac{1}{\sqrt[3]{1-x}}}} = 0$$

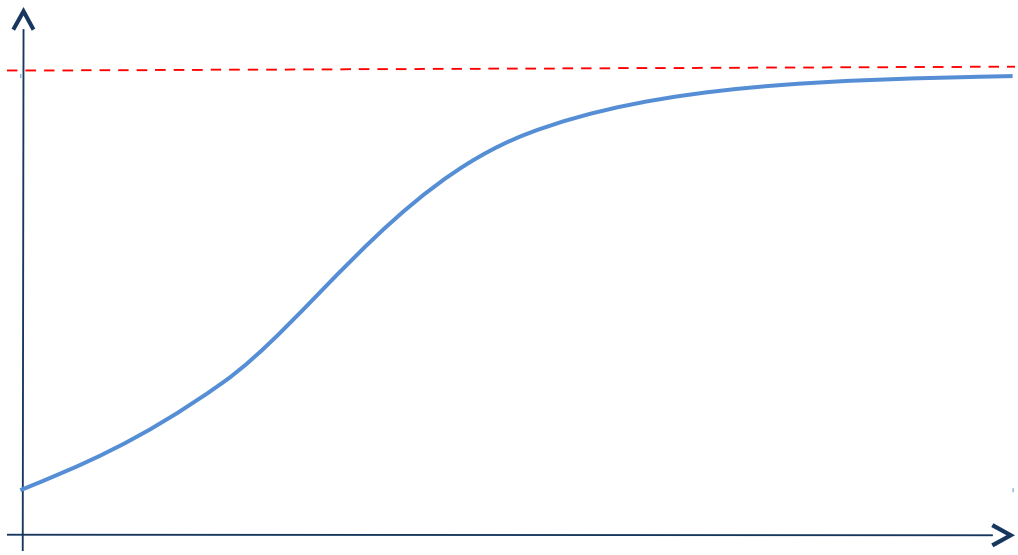
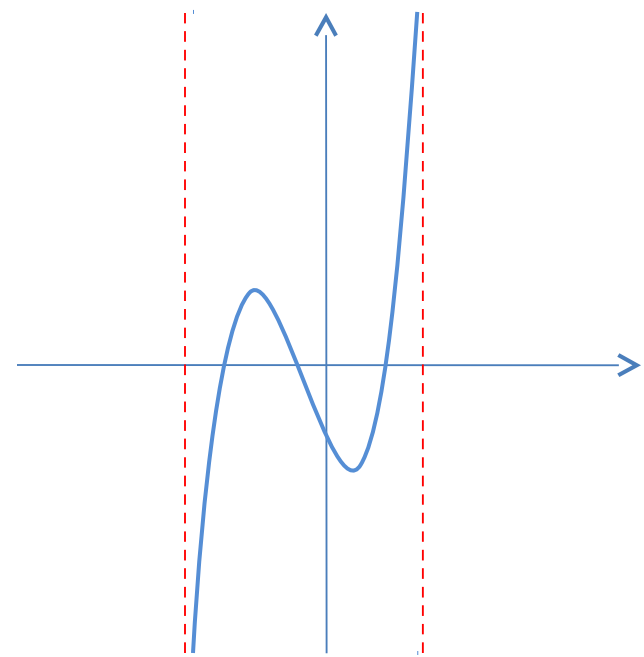
$$\lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{1}{1 + e^{\frac{1}{\sqrt[3]{1-x}}}} = 1$$



ASIMPTOTE

Pol pri b :

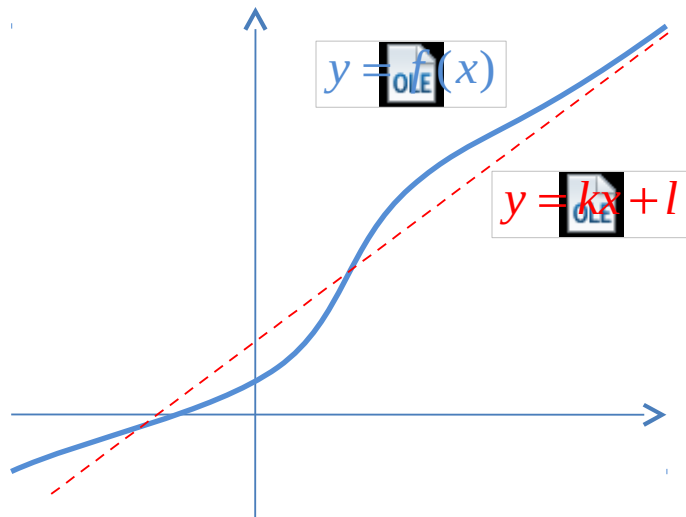
$$\lim_{x \rightarrow b} f(x) \Rightarrow +\infty \quad \text{ali} \quad \lim_{x \rightarrow b} f(x) \Rightarrow -\infty$$



Vodoravna asimptota:

$$\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) = k$$

POŠEVNA ASIMPTOTA



$$\lim_{x \rightarrow \infty} f(x) - (kx + l) = 0$$

$$k = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{x}$$

$$l = \lim_{x \rightarrow \infty} f(x) - kx$$

$$f(x) = \sqrt{4x^2 - 5x + 5}$$

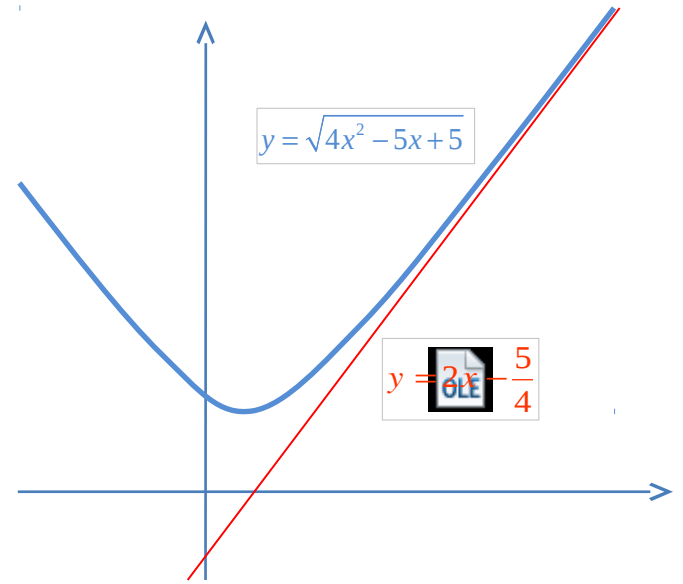
$$k = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{\sqrt{4x^2 - 5x + 5}}{x} = \lim_{x \rightarrow \infty} \sqrt{\frac{4x^2 - 5x + 5}{x^2}} = \lim_{x \rightarrow \infty} \sqrt{4 - \frac{5}{x} + \frac{5}{x^2}} = 2$$

$$l = \lim_{x \rightarrow \infty} \sqrt{4x^2 - 5x + 5} - 2x = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{(4x^2 - 5x + 5) - 4x^2}{\sqrt{4x^2 - 5x + 5} + 2x} =$$

$$= \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{-5x + 5}{\sqrt{4 - \frac{5}{x} + \frac{5}{x^2}} + 2} = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{-5 + \frac{5}{x}}{4 - \frac{5}{x} + \frac{5}{x^2} + 2} = -\frac{5}{4}$$

asimptota je:

$$y = 2x - \frac{5}{4}$$

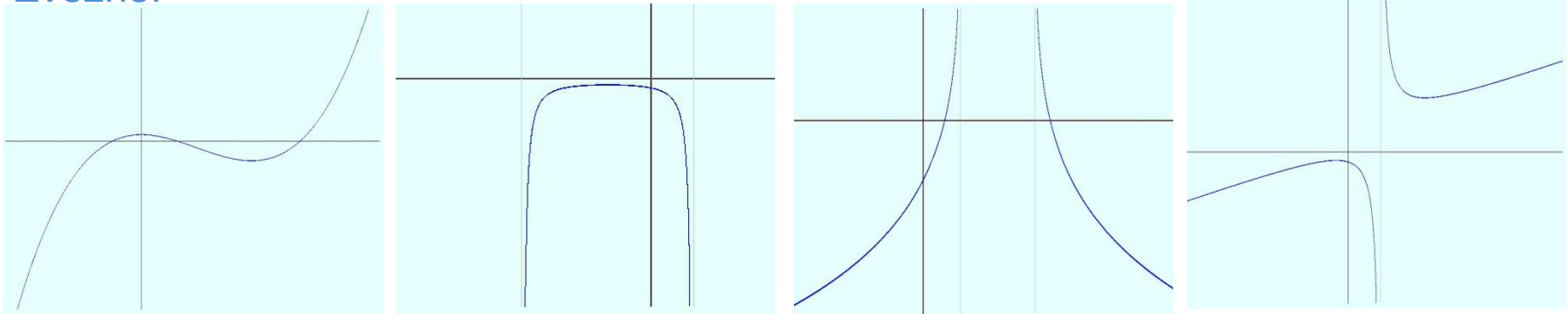


ZVEZNE FUNKCIJE

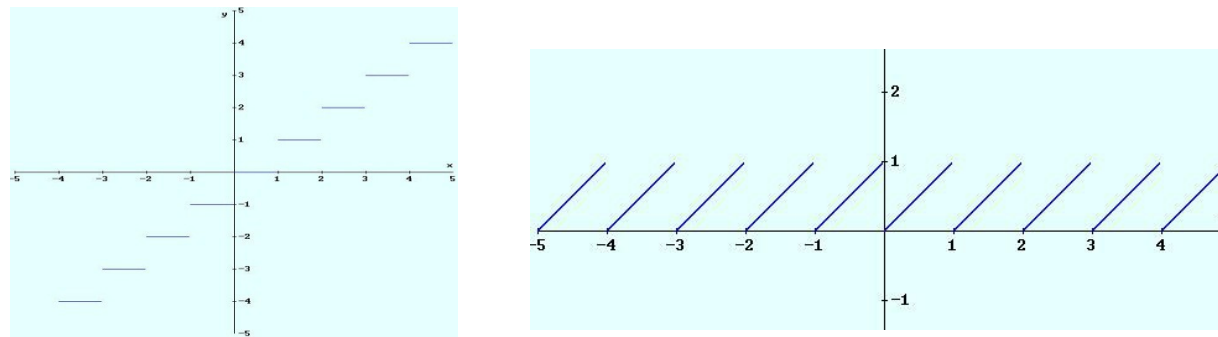
Funkcija f je **zvezna**, če je za vsak a , kjer je definirana funkcijska vrednost $f(a)$ enaka levi in desni limiti pri a .

Intuitivno, f je zvezna, če je njen graf nepretrgan nad vsakim intervalom, ki je v celoti vsebovan v definicijskem območju.

Zvezne:



Nezvezne:



Lastnosti zveznih funkcij

Osnovne funkcije

$$f(x) = \text{konst.}, f(x) = x, \sqrt[n]{x}, e^x, \ln x, \sin x, \arcsin x, \text{arctg } x$$

so zvezne.

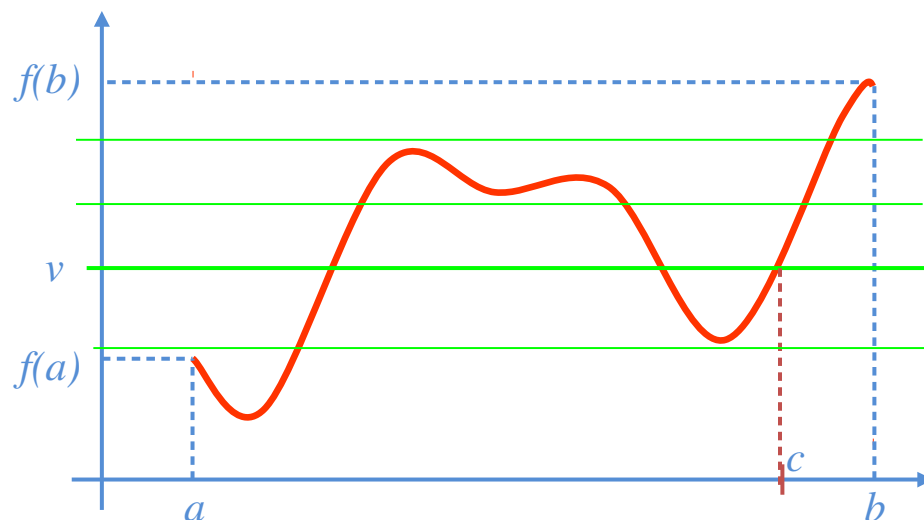
Vsota, razlika, produkt in kvocient zveznih funkcij je zvezna funkcija.

Kompozitum zveznih funkcij je zvezna funkcija.



Vse elementarne funkcije so zvezne.

Zvezna funkcija $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$; zavzame vse vrednosti med minimumom in maksimumom.

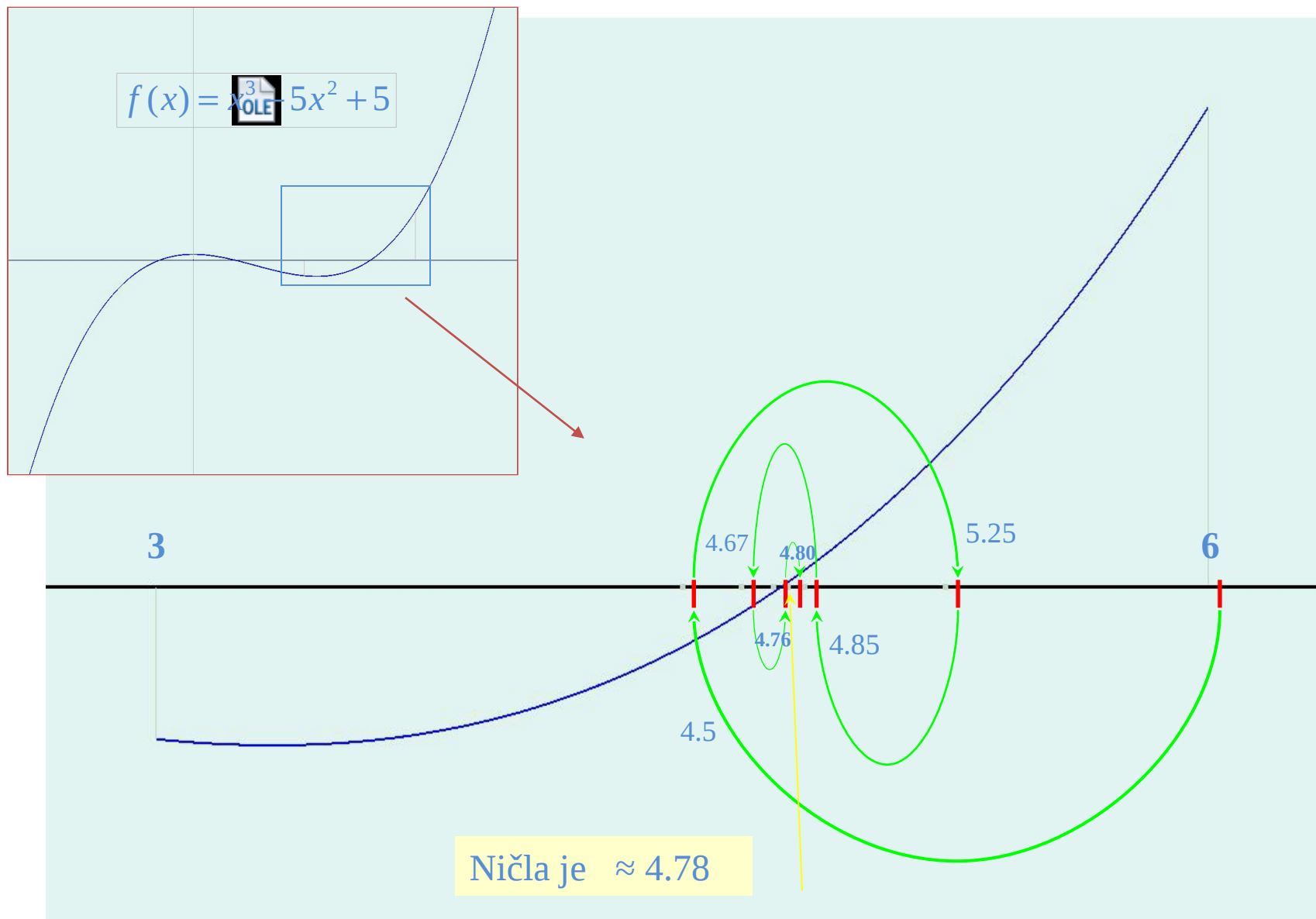


Če je bila jutranja temperatura 6°C, opoldanska pa 15°C, potem je tisto jutro v nekem trenutku bilo tudi 10°C.

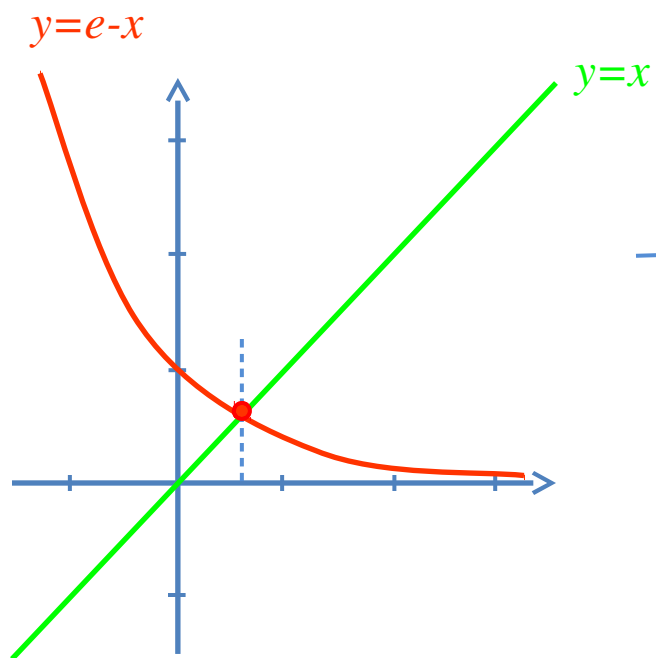
Če vzamemo poln 100 litrski sod in ga izpraznimo, potem je v nekem trenutku med praznjenjem bilo v sodu natanko 35 litrov tekočine.

Če je etanol pri 40°C tekoč, pri 80°C pa plinast, potem pri neki vmesni temperaturi vre.

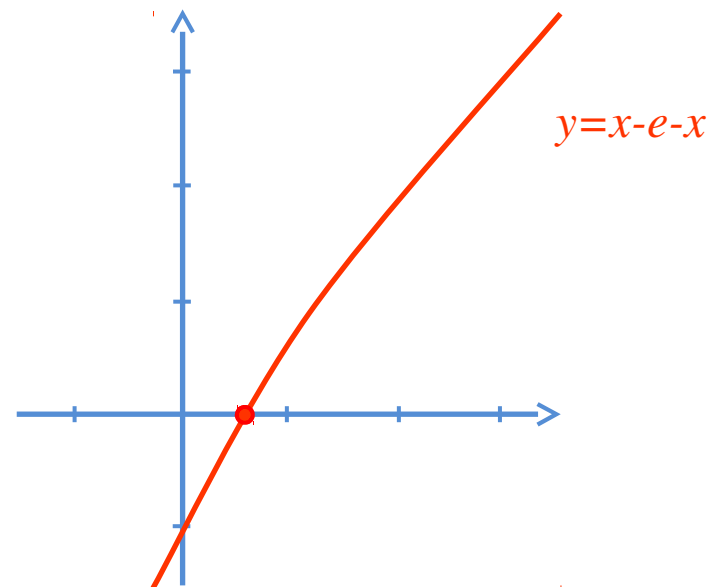
BISEKCIJA - DOLOČANJE NIČEL ZVEZNIH FUNKCIJ



Enačbo $x=e-x$ reši na dve decimalki natančno.



Prevedemo na: $x-e-x=0$



Iščemo ničlo funkcije $f(x)=x-e^{-x}$

$f(0)=-1$, $f(1)=1-1/e\approx 0.63$, torej ima f ničlo na intervalu $[0,1]$

$f(0.5)=-0.106$, zato nadaljujemo na intervalu $[0.5,1]$

$f(0.75)=0.277$, zato nadaljujemo na intervalu $[0.5,0.75]$

$f(0.62)=0.082$, zato nadaljujemo na intervalu $[0.5,0.62]$
(ker iščemo rešitev na dve decimalki natančno, ni potrebno računati $f(0.625)$)

$f(0.56)=-0.011$, zato nadaljujemo na intervalu $[0.56,0.62]$

$f(0.59)=0.035$, zato nadaljujemo na intervalu $[0.56,0.59]$

$f(0.57)=0.004$, zato nadaljujemo na intervalu $[0.56,0.57]$

Prvi dve decimalki vseh števil na intervalu $[0.56,0.57]$ se ujemata, zato lahko postopek bisekcije ustavimo in za približno rešitev vzamemo $x=0.56$.

(natančnejša rešitev je $x = 0.5671432986$ – računanje z bisekcijo bi zahtevalo še dodatnih 25 korakov)

Zvezna funkcija $f: [a,b] \rightarrow \mathbb{R}$; zavzame minimum in maksimum.

